

GVLIELMI  
BALLONII

MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI  
COMMENTARIVS  
IN LIBELLVM THEOPHRASTI  
DE VERTIGINE.

Editore M. IACOBO THEVART, *Doctore*  
*Medico Parisiensi.*

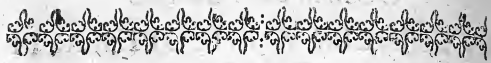


PARISIIS,  
Apud IACOBVM QVESNEL, viâ Iacobæâ,  
sub signo Cochleæ & Columbarum.

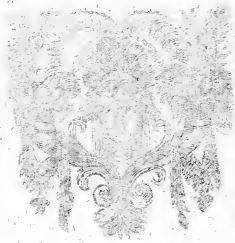
M. DC. XL.



REVUE PARLEMENTAIRE  
COMMISSION



*Etiam qui de contemnenda gloria libros con-  
scribunt, ipsis libris nomina sua praefigunt, sic  
quod professione eleuant, usurpatione Memoria  
consequuntur. Valer. Max.*



PARIS  
JACOBUS VERNERUS  
lib. sign. Gocher & Columbian.



BENEVOLO LECTORI  
G V L I E L M V S  
D E B A I L L O V  
D O C T O R M E D I C V S  
P a r i s i e n s i s

S. D.



*I vitare velis noxas vertiginis atra,  
Savit in erectum qua violenta caput,  
Huic animum terfo solers intende Libello.  
Ingenio uberior fructus & inde redit.*



## APPROBATIO.



**H**IC Commentarius in Libellum Theophrasti DE VERTIGINE M. GVILLELMI DE BAILLOV Medici Parisiensis celeberrimi, Decani, & antiquioris Scholæ Magistri eleganti stylo, & sum-  
mâ prudentiâ conscriptus, atque à multis iamdudum expetitus, prodeat tandem in lucem rei Medicæ splendorem aucturus, & vtilitatem non mediocrem allaturus. Datum Parisiis octauo Kalendas Nouembris. Anni 1638.

DE S. IA'QVE Decanus.

IOANNES DE BOVRGES  
Doctor Medicus Parisiensis.

IACOBVS CORNVTY  
Doctor Medicus Parisiensis.

GVILLIELMI



G V L I E L M I  
B A L L O N I I

MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI  
COMMENTARIUS  
IN LIBELLVM THEOPHRASTI  
DE VERTIGINE.

---

ΠΡΟΛΕΓΜΕΝΑ.

DE VERTIGINE.



NTEQVAM ad breuem & ap-  
primè eruditum contextum Theo-  
phrastia accedamus, in naturam &  
causas vertiginis inquirendum. Nec  
enim Theophrastus ad intimum exa-  
men de Vertigine penetrauit, de  
ea præsertim quæ propriam Cere-  
bri labem consequitur quæ est doro-  
rum & feralium morborum præcur-  
sor. Solius enim Medici est in eam  
arcem penetrare, & primariam à secundaria vertigine diiudi-  
care. Inde enim salus & conseruatio homini quæritur. Quod

non præstant argutulæ minutulæque quæstiunculæ quæ de ea re mouentur. Eas nauci pendimus, repudiamus. Nihil est enim nisi hominum aures verbis inanibus verberare, non autem morbos aut eminentes, aut obscuros curare ac demoliri.

Itaque de Vertigine quæritur an sit morbus, an symptoma. Si morbus, quis, si symptoma, cuius morbi. Ac primum aliud est vertigo, aliud tenebricosa vertigo. Illa in simplici imaginatione conuersionis consistit, in hac tenebræ obuersantur tamquam obnubentes & caligantes. Hæc deterior est & morbo caduco affinior. Sensus & motus alteratur, & visus maximè perpetitur, vnde cadendi ingruit necessitas. In vtraque motus est inordinatus spiritus animalis qui non habet suum fulgorem & lumen, non suas *ἑίδως* *ἔπος*, aditus, reditus, inclinationes. In eo stat natura & physiologia vertiginis quod ad modum generationis pertinet.

Quemadmodum enim cum spiritus animalis suum habet fluxum & refluxum, nil est anomalon, nil inæquale, omnia sunt tranquilla, stat & homo & ratio, & animus præsidet nullis tumultibus vexatus: Sic cum spiritus alienus motus ratos & constantes perturbat & quatit, aut cum spiritus illustis inquinatur, aut via obstruitur, læsio contingit, adestq; falsa & irrita imaginatio conuersionis & rotationis non existentis. Spiritus enim puri sunt delatores imaginum rerum obiectarum, qui si conspurcati fuerint, vel impuritate cerebri, vel aliunde, huic prompta vertiginum occasio. Ad id facit & meatuum libertas, aut impedimentum. Ideo Hippoc. ventrem ipsum mari similem constituit. Hic est cibi & potus penu, vt sint motus accipiendi & reddendi vices; vt mare est animalium domesticorum, nutritorum & nutririi solitorum alimentum: peregrinorum clades & interitus. Trésq; constituit *ἑίδως*, & circuitus ignis. Alios ad cavitates humorum iuxta lunæ facultatem, alios ad circumferentiam, & ambiens solidum iuxta astrorum facultatem. Medios intro & foras terminantes qui ignem fortissimum habent in omnibus dominantem. In hoc animus, mens, permutatio, prudentia, augmentum, somnus, vigilia. Hos in cerebro circuitus diuinos orbes vocat Plato. Ad sunt autem aut absunt vertigines prout & humores, & meatus ritè sunt comparati. In his vnus aspectus maximè laborat è quinque sensibus.

Quia vt à circuli ambitu lineæ pares, vt radij in centrum tendunt: sic à sensibus viæ & foramina quædam patent per quæ haustæ rerum imagines in cerebrum & sensum communem vt in arcem confluunt. Primarius enim sensus dicitur, quod ei sensus externi, vt satellites assistant. Itaque duplex facultas, externa vna in sensus quinque partita, interna vna quæ est vt iudex & arbitra, communi quadam vi diiudicans ea quæ sub varios sensus ceciderunt. Aspectus de albo iudicat, at non de dulci & albo. Hic arbitrium communis sensus desideratur.

Altera est facultas conseruatix quæ impressiones & vestigia sensuum retinet, concipit ac recondit. Licet absint res, in ea tamen rerum simulachra impressa manent ac reseruantur. Et vt res externæ obiecta sunt sensuum externorum, sic hæ imagines sunt obiecta facultatis fingentis, & imaginantis quæ *φαντασία* nuncupatur.

In ea tria cernuntur, imago, facultas fingendi, & actio qua rebus externis semotis & seductis facultas in simulachro versatur. Eadem mirabili quadam vi fingit numquam externo sensu percepta, idque facit vbertate copiaque rerum prius impressarum per confusionem tot imaginum ex quibus, vt in speculo, resultant nouæ rerum non prius perceptarum imagines. Si diu remanent, memoria existit. Hanc roborat & fouet speculatio & meditatio quæ est crebra imaginum primarum repetitio ac replicatio vt Tulliano verbo vtat. Duplex rursus memoria est, vna patiens quæ imaginem recepit, agens altera quæ ex imaginis apprehensione rem repræsentat, hæc eò dicta sunt vt facultatis imaginantis vis & natura percipiatur, quia in examine de Vertiginibus inde momenta quærentur.

Cæterum in Vertigine imaginatrix facultas errat, visio aut imminuitur deprauaturque aut aboletur. In simplici Vertigine imaginatio læditur cum referat rotationem rerum alioquin fixarum. Sic refert id quod non est. Visio autem imminuitur. At in Vertigine tenebricosa deprauatur imaginatio & visio aboletur. Præter enim falsam & mendacem imaginationem conuersionis ac rotationis quæ non est in externis rebus visus deficit ægrotantem vt sæpè procidat, nisi scipione aut re firma vtatur. Vertigo ergò est symptoma in genere

læsionis facultatis imaginatricis quia deprauatur, item & sensificæ, vt visionis, quia aut imminuitur vt in simplici vertigine, aut deprauatur deperditur vt in tenebricosa. Maximè verò id fit si res in gyrum vertatur, quia spiritus visiuus qui est visionis autor, iis rebus quæ rotantur intentus, vnà cum iis conuertitur, & omnia ægro circum-agi putantur. Inde & facultatem imaginandi & ratiocinandi læsam putant. Ergò & læsio est visionis, & error imaginationis, immò & motricis læsio accensetur. Sic concursus fit læsionis omnium quæ ad facultatem animalem pertinebunt.

Quidam ex eo inferunt non lædi imaginationem quòd æger verè sciat non circumagi externa: at errant. Aliud enim est ratiocinatio & cogitatio, aliud imaginatio. Quatenus enim (licet imaginaria sit opinio circuitionis, & rerum immobilium in gyrum conuersionis) æger verè scit rem ita non esse, tandiu integritas est facultatis ratiocinantis. Est quidem conuersio quædam interna & rotatio fortassis spirituum, sed non externa. Sic cum res foris diu circumaguntur, tandem inducunt vertiginem fixo visiuo spiritu in res externas volubiles & rotatas; ita dum intus ob summissos tetros vapores motus est inordinatus ipsius spiritus animalis, & inde sequitur vertigo, falsaque opinio circumactus rerum forinsecus positarum. Sic & interna rotatio & externa vertiginem inducit. Opinioque rotationis ab externis rotatis ad internas partes transfertur: vt, rebus foris quietis, inæqualiter intus moto spiritu, ab internis ad externa. Admirabilisque est consensus earum partium. Et cum ab interna causa vertigo pendet, ea facilius exacerbatur, si æger intuetur res foris positas circumactas & volubiles. Dubitare etiam quis possit, an ipse spiritus animalis rotetur. Itaque, vt finis fiat disputationis, integra ratiocinatione potest imaginatio errare, ægrique phrenitici sæpè id faciunt. Sciunt enim sese deludi & decipi errareque, & non esse muscas quas tamen se captare falsò imaginantur. Et si spiritus visiuus reuera circumfertur, & aliquo modo allabitur ad trochum & vortices & choream, falsa non est imaginatio ipsius rotationis præsertim internæ, quia reuera animalis spiritus circumageretur. Et id questione dignum est. Quamquam quocumque modo id

fiat; seu intercifus motus animalis spiritus, seu impeditus, seu inæquabili motu agitato) in vertigine est euerfio & impedimentum; & quasi repercuffio ipsius spiritus animalis (melius interruptio diceretur) nequitque naturalem motum & ordinatum retinere, & ad locos solitos peruenire & permeare. Vapor enim crassus & exhalatio motum istum impedit quodammodo obstruens. Ergò morbus à quo omnia symptomata fluunt, est obftructio, qui morbus in via nuncupatur. Hic alias venit ex visceribus partibusque subiectis, aliàs ipsius cerebri est indigena, ex mala cerebri affectione prauoque in eo genito ichore aut humore. Quòd autem fit iniqua & inæqualis cerebri intemperies author tanti mali; Galenus docet, vt aliàs trademus. Et id non est examine indignum. Idem enim iudicium est quod de flatibus. Hi maximè generantur in inæqualibus temporibus; non cum aut omnia frigore rigent, aut omnia conflagrant. Itè in intemperie partium naturalium exciuntur flatus, id quod hypochondriaci testantur.

*Lib. de  
loc. aff.*

Ergo ex superioribus patet quæ pars affecta, cerebrum, quæ actio eius, nempe visio, imaginatio, non ratiocinatio (licet de ea ambigatur) vt & in imaginatione, & sensu & motu sit aut deprauatio, aut imminutio, aut error. Hinc definitur vertigo, præsertim tenebricosa, A actio corrupta sensus communis, præsertim imaginationis, cum quadam ad casum propensione à tetro spiritu in plexum retiformem translato, dum laborans credit ac imaginatur corpus suum circumagi, aut res supra caput verti, quibus iungitur corruptio visus, & obuersatio tenebricosa. Potest definitio abscissior & breuior esse, modò quæ necessaria sunt non omittantur. Isidorus putat in oculis gyrum excitari flatu ex humiditate resoluta excitato. Quæri solet, cur mentio fiat imaginationis, cur & motus, qui lædi dicitur, an deprauatio aut imminutio sit visus cum oculis clausis fiat, & quis vertiginosus. Cur non mentio sit auditus & olfactus cum sensus communis laboret, cuius internuntij sunt reliqui sensus. Itè an obftructio sit in anteriore parte cerebri, an in postica in qua Epilepsiam constituunt.

Quoniam autem clausis oculis etiamnum vertiginis sensus est in agro, potest esse vertigo sine læsione visus, cum tamen hæc læsio de essentia vertiginis esse videatur. Dico ego,

etiam oculis clausis sensum esse vertiginis non tam manifestum quam si oculi aperirentur. Apertio enim hæc dum lumen habet, & res obiectas quæ conuerti videntur efficaciorē clariorēque facit vertiginem. Sic imaginationis error constituit potius vertiginem, quam ipsius visionis. Dicunt alij in cæco, aut oculorum clausione vertiginem esse posse, sed non tenebricosam vertiginem. De motus læsione id quoque dicitur, quòd fiat, sed non immediatè, at mediatè.

Vt satis autem fiat quæstioni alteri, cur in definitione vertiginis non fiat mentio olfactus aut auditus in vertigine definienda, cum sensu communi læso noxa ad particulares sensus pertineat. Dicunt spirituosum esse valdè visus organum, & cum motus inæqualis causa sit præcipua vertiginis, labes & vitium in eo faciliùs percipitur quam in aliis. Vnde apud Hippocrat. Olfactus ex aère, gustus ex humido, tactus ex terra, auditus ex igne, visus ex æthere erit. Alij dicunt, quoniam in vertigine contingit error phantasiæ cum motus quadam compræhensione (ideò antè diximus mediatè motum lædi) motus & eius læsio non ita facile ab aliis sensibus percipitur, vt fit à visu. Sic compræhensio obiecti motus coincidit cum errore facultatis imaginantis. Et licet actio communis sensus posset corrumpi circa compræhensionem obiectorum aliorum sensuum, non tamen inde vertigo aut contingeret, aut nominaretur. De morbo sacro quoque quæstio esse possit. Vertigo minutæ Epilepsiæ nomen omen & sortem vendicat. Ergo nec causa, nec sede differt nisi secundum magis & minus.

De Epilepsia ita Gal. In multis Epilepticis cerebrum afficitur per se (comparat enim Epilepsiam per communionem cum primaria) morbi autem causa est frigidus & crassus humor in cerebri sinibus collectus neruorum origines, præcipuè verò dorsi medullæ primum principium occupans. Eadem & vertiginis conditio. Tamen quoniam in hac plexus retiformis maximè afficitur qui in antica potius parte locatus est, vt oculi & ventriculi anteriores, vertigo erit potius anticæ quam posticæ partis, morbus sacer posticæ: licet sit consortio & affinitas inter vertiginem & morbum caducum. Vtèrque morbus in via dicitur esse. Vertiginosi tandem in morbum sacrum deoluuntur. Quamquam de causa Epilepsiæ

Lib. de  
hominis  
structu-  
ra.

Com ad  
sect. 6.  
lib. 6.  
Epid.

digladiantur authores. Nec enim semper videtur crassus & frigidus humor causa eius esse. Teter vapor & exiguus humor lancinans & morbi facri, & vertiginis autor esse potest. Quod in aliis corporis partibus parum naturam excitaret aut iritaret, idem in cerebro terrificam edidit symptomata ob dignitatem partis. Quod si est, ut reuera est, non est credibile tetrum vaporem quantitate exiguum, viribus potentem, efficacem tamen Epilepsiae causam tantula mole sua replere ac obstruere posse. Afferunt locum ex Gal. Quod velox & celeris Epilepticæ conuulsionis discussio declarat crassum quendam humorem vias obstruentem in ventriculis cerebri, neruorum principio seipsum quatiente ut excludat quod molestum est. Locus Galeni interpretatione eget. Paulò post addit, Epilepsiam non ab ariditate & velut marasmo oriri, aut vacuatione, hoc indicio est quod citò fiat & soluatur: Contra à crasso quodam humore. Subita obstructio meatus à crasso humore fit. Ut autem cerebrum ad ariditatem magnam perueniat, ut corio simile quid patiat, multo tempore id euenit. Quod dicitur à crasso humore fieri quod citò & fiat & soluatur, id absolute verum non est, nam humor crassus & frigidus piger & lentus est ad motum, sed id per comparationem audiendum est, contra opinionem eorum qui morbum sacrum ab inanitione aut siccitate, Diathesique quadam hectica oriri credunt. Si ita esset, non tam facilis esset, & ortus & solutio conuulsionis illius. Hippocr. ait in ouium capitibus (quas frequens morbus caducus capit) serum quoddam & velut rorem graueolentem reperiri. Non meminit illius crassi & viscerati humoris, sed vocat eum serosum humorem, & quasi tabum *ιδρωτα* quo cerebrum diffuit & rigatur. Et cerebrum *διεθεσται* liquatur erosum quodammodo, & in istud serum & tabum resoluitur. Ut pulmo in tetram aquam illiquefcit quæ in thorace hydropem pulmonis facit. Et ut hæc aqua putris tussis molestas excitat, ita in cerebro conuulsiones & dolores. At non obstruit. Nisi dicamus more veterum medicinae Magistrorum qui duplicem obstructionem statuunt vnam oppilatiuam, alteram attenuatiuam per compressionem quandam partium aut vasorum membranarumque concidentiam & collapsum: In oppilatiua est latitudo natia partium aut vasorum, sed obstructio fit à ma-

Lib 3. de  
de loc.  
aff. ff.  
cap. 7.

Libro de  
sacro  
morb.

teria aut congesta, aut translata, aut attracta. Et dum Epileptici partes sensibiles & nervi vim patiuntur & ventriculi cerebri, ob enixum ad excutiendum id quod molestum est, angustiores fiunt ventriculi & licet in iis aqua sit aut tabum malignum quod non sufficit ad obstruendum planè obstructione oppilatiua & reali, valet ad attenuatiuam. Sic Hippocrates obseruat eos qui miscturiunt in calculo aut dysuria cogere in vesica multum faecis dum in dolore comprimunt os vesicae, quia tenuior materia exprimitur, faex remansit. In morbo sacro praesertim per *ερωτοπαθειαν* ob veterem labem cerebri ipsum liquefcit, in Epid. id forte est quod vocat consumptionem cerebri, Graecè *ἀλάωσις*, sit aqua quae alluit & ambit cerebrum, & id quod influit (*ἑπιπέσει*) è venis (vox è venis non legitur) tenue est pra multitudine. Hippocrates insinuat & innuit conuulsionem Epilepticam fieri affluxu illius tetri feri in ambitum cerebri, nec requiri ventriculorum impedimentum.

Lib. 6.

Ad Aph.

51. lib. 7.

Lib. de

sacro

morbo.

At omnes fatentur non oriri affectionem eam citra noxam ventriculorum. Et Hippocrates vocat, humorem repere in corpus cerebri. Et apud Gal. duplex est inane in cerebro; vnum intus, aliud foris. Illud in ventriculis, hoc in ambitu fortè ea opinio non caret patronis quae tuetur in vetere cerebri vitio (vt in reliquo corpore hominum valetudinariorum quorum ventres pleni sunt sero) esse tabum, serum, aquam, *ιδρώτα* vt vocat Hippocr. siue in eo gignatur, seu liquefcente cerebro sit colliquamentum quoddam quod vellicans nervos conuulsionem affert. Cur non idem in cerebro contingat quod & in caetero corpore insit quidam sudor teter, putris resudans è cerebro vt reliqui sudores qui à Theophr. definiuntur per *ῥυτιξιν*. Sudor enim est *ῥυτιξίς-πις*. Et in eo libro ait à pituita cerebrum exedi. Si pituita vitiat dentem, cur non & cerebrum? Hinc Plin. Dentes igne indomiti tabe pituitae cauantur Quoniam disputandi aestus nos abripit, dicamus de sternutamento quod est Epilepsiae affine. Inde eliciemus id quod morbum sacrum committit esse quid flatulentum, acre, malignum. Galenus causam & efficientem & materialem sternutamenti inquirens, ait, Spiritus causa est vel ab infimis partibus, vel ab ipso capite. Non quiuis humor causa est sternutamenti, sed ij soli sternutant quibus à capite humidi-

tas aut est mordax, aut in flatum versa. Si quid acre nari-  
 bus imponitur, homo sternuit. Et quod non quivis hu-  
 mor sternuere facit, patet, sæpè enim multum cere-  
 brum plenum est, non tamen sternuit homo. Quia duplex  
 est humiditas, vna simplex, innocens, fatua, ἀπλος, alte-  
 ra per colliquationem vt cum à sole aut vino calet. Subin-  
 de homo sternutat quia is humor aculei quid habet. Plato *in Ti-  
 mo.*  
 ait phlegma non esse molestum nisi in πομφόλυγας versum fue-  
 rit, id est, in bullas & flatulentum quid. Et id genus flatus  
 sollicitat cerebrum. Et idem Gal. Distinguit crudum succum *r. de ali-  
 men. c.*  
 à pituita. Ille crassitiem habet, hæc humiditatem potius cum  
 natura flatulenta.

Vnum restat quod negotium dat: sternutamentum à capi-  
 te leuat & iuuat: an humor tenuis, & an crassus, an coctus,  
 an incoctus. Galenus vult sternutamentum esse boni omnis  
 & salutare (nam aliud est malum vt signum & vt causa) hu-  
 more attenuato & rarefacto, à calore autem rarefacto. Nam  
 rarefactio fit à calore natiuo vberè, quo imbecillo congeritur,  
 & non discutitur materia. Vnde vulgò è Xenodochiis iubent  
 ægros exire cum primum sternutant, quod bono id fiat omi-  
 nè, & quod in limine sint sanitatis, quasi victore calore na-  
 turali materia sit cocta & mitificata. Mirari subit cur Galen,  
 Dicat in bono sternutamento humorem rareferi. Contra enim  
 fieri videtur. Nam initio sternutamentorum materia est tenuis  
 & liquida, acris, idque initio morbi: sub finem morbi saluari  
 sternutamento materia est spissa, crassa, glutinosa, linteis ad-  
 hærens. In coryza idem fit. Nam initio coryzæ materia est  
 tenuis acris, exurens, Ego non tenuis vt placet Gal. & tandem  
 retusa ac mitificata acrimonia, humore non rarefacto, sed cras-  
 siore reddito coryza cessat. Humor vt verè coquatur requi-  
 rit mixtionem, temperationem quæ facit vt humor non sit  
 ἀχρητος, & concoctionem quandam. Quid ergo opus rare-  
 factione in materia sternutamenti, cum ipsa tenuitas officiat. *Hippocr.  
 lib. de  
 veterè  
 medici-  
 na.*  
 Initio morborum πνευματικῶν frequentius sternutatur & inutilius,  
 & nil nisi ichor deurens excernitur. Id quod symptomaticum  
 est. In fine morborum materia fit crassa, temperata, retusa,  
 mansueta, minùs tunc sternutatur, & tamen remanet aliquid  
 acriusculum quod pungit & stimulat. Hinc sternutamentum  
 est motus inuoluntarius partim à morbo, partim à natura ex-

citatus. In morbo caduco idem fieri creditur, vt materia fit tenuis, ἀπένος, pungens, acris, prouocetque naturam ad excutiendum. Idem materia rigoris facit. Idem materia quæ cæteras à morbo sacro conuulsiones facit: sic in morbo sacro, & sternutamento requiritur crassèfactio quædam humoris vt natura fit victrix. Nam coquendo natura intendit humorem reddere crassiforem, æqualiorem, mitiorem. Sic coctio fit increassando vt constans est omnium assertio. Tamen Hipp. ait per putredinem omnia crassescere, imo aquam ipsam. Magna hîc quæstio est. Dicunt Auicennam statuere coctionem, nec increassando nec attenuando fieri, sed ad æqualitatem quandam, vt ad iustitiam reducendo seductis rebus alterius generis. Modo autem generaliore coctio dicitur esse in humoribus, dum crassa tenuantur, tenuia increassantur, lenta inciduntur, putria in pus vertuntur, & natura victrix dicitur significante coctione reductionem ad mediocre temperamentum. Si in morbo sacro tenuis & acris materia est quorsum angelica & pœonia cum requiratur potius coctio & increassatio humoris? Quod Epilepsiam & sternutamentum creat natura flatulenta patet ex Galeno. Qui sani repentè caput dolent, &c. Nam subitus dolor à natura est flatulenta, stertor à crassa materia vel in cerebrum lata, vel in eo mota, *καὶ τὸ μεταπύσσω*. Si lentus & frigidus foret humor, potius stuporem afferret, vt inattonito morbo videmus. Vnde Galen. Cerebro patiente, & in calido affectu non quiescit, at frigidi est immobilia tardaque reddere ea in quibus inest. Si pituita est frigida, qui punctiones, stimuli & motus conuulsui? Ergo & flatus malignus, & materia quædam pungens requiritur. Vnde Hipp. Flatus sanguini miscetur, & fit conuulsio Epileptica. At duabus de causis flatus excitatur, in frigida natura, si non est satis caloris ad mouendum flatum, cerebri calfactio (agimus enim de effectibus flatuum in cerebro) in calidiore natura cum tota flatuum materia discutitur, si humor superfluat cui calor cerebri impar sit ad coquendum. Tunc ventres cerebri facilè flatu replentur. Sic calor & humor in cerebro sternutamenta tum mouent. Aër à pulmone elatus compresso confertim thorace, item & acre adnotum nari sternuere facit. Ideo dicimus affines affectus Epilepsiam, sternutamentum & vertiginem: vi caloris humor tenuatur in cerebro con-

Lib. de  
carni-  
bus.

Apho. 5.  
lib. 7.

Com. ad  
partic.  
20 lib. 1.  
Prorrh.

Lib. de  
flatibus.

tentus qui copia obruebat. Idem de Vertigine. Hæc mediam naturam tenet inter periculosas affectiones & non periculosas. Calor natiuus conatur humorem soluere, sed tenuare, & per meatus insensibiles excernere nequit. Cum languet omnino, non nititur soluere. Sic vertigo fit languente calore natiuo, sed non summè languente ex opinione Galeni. 4. Acut. part. 424  
 Quod ad coctionem & attenuationem pertinet, dicimus aliud part. 424  
 ἄμυρον crudum, aliud ἀπέρηλον. Coctum debere esse crassius, incoctum verò tenuius. Apoplexia fit potius à crasso & crudo succo, Epilepsia à tenui, incocto & pungente. Crudum crassum attenuatur coctione, quia τὸ ἑτερογενὲς excernitur, & dum ad æqualitatem reducitur tenuius redditur ad sensum, sed æqualius est in se, propterea crassus est vnitis similibus partibus, & dissimilibus excretis. Quod opus est caloris segregantis & vnientis. Sic aliud est crassum per coctionem, aliud crassum per cruditatem. In sternutamento initio humor & tenuis esse potest & crudus, qui tandem maturus crassescit, & salutare tandem sternutamentum facit: Potest & crassus esse initio, vt pituita falsa aut acida, quæ temperatur, coquitur, mitificatur. Et in coryza, & malignis destillationibus, & in catarrho liquante, & qui *Κυρτηκτικὸς* dicitur, vulgò *la Coqueluche*, non solum fit obstructio in meatu narium laborantium coryza, sed intemperies accidit spiritui ventriculorum cerebri, & ipsi cerebro, vt ab obstructione interna nasci solet. Vnde qui efflatur spiritus in vera & maligna coryza, igneus sentitur, & sensus frigoris ob pituitam, denique inæqualitas caloris & frigoris. Quæ mitescunt omnia per coctionem. Temperatio humoris acris, species coctionis est, attenuatio crassioris materiæ, & ad æqualitatem reductio, & incrassatio vera semotis iis quæ sunt ἑτερογενῆ, coctio quoque est. Vt ad rem redeamus & disputationis filum resumamus. Dicebamus non esse verisimile tantulum humorem viribus potentem ita obstruere posse ventriculos cerebri. Idem & de vertigine iudicium. Venenatus & crudus vapor qui palpitationem in corde excitat, in cerebrum elatus, & animales spiritus perturbans sine oppletione tetra vertiginis autor esse potest. Eo mitificato, cocto, discussio molestæ circumactionis sensus desinit. Theophrastus non attingit vertiginem per affectionem cerebri, sed eam quæ à spiritu alieno elato qui currentem spiritum animale & ordinatum interuer-

tit. Interest autem vnde malum, ne temeraria sit medicatio. Non omne à visceribus malum est. Et fortè non recipiendus hic est Hippocratis textus; Quæcumque in capite sunt affectiones ex stomacho proueniunt, vt vomicae, strumæ, dentium dolores, tonsillæ, anginae, suffocationes, &c. Contra libro alio caput omnium morborum penè fontem instituit. Sed hæc sunt alius loci & temporis. Vertigo aut à flatu, aut ab humore est. Aut à capite & in capite, aut à visceribus. A cerebro, à particulari repletione, ab intemperie inæquali, à cacochymia: aut à vitio ipsius cerebri (id quod in senibus fit, aut iis qui melancholia cerebri seu capitis laborarunt, aut qui magno mœrore, aut studiis literarum aut curis confecti sunt) vt in capite sit cachexia quædam, & διάθεσις quædam hectica ipsi cerebro inusta imprellaque quæ elui & tolli non potest. Ea maximè vertigo sequitur veteres cephalalgias, aut hemicranias febris non est. De ea extat edictum Hippocr. Quibus sunt Cephalalgia & Echus siue soni varietas, sine febre, & vnà tenebricosa vertigo incidit, vocis tarditas, manuümque stupor, eos aut Apoplecticos, aut Epilepticos fore expecta: Id est, quæ vertigines à vetere vitio sunt cerebri; ferè Apoplexiam, Epilepsiam, aut syderationem capitis minantur. Eam non attigit Theophrastus vt in Medicorum studiis & studiis non versatus. Aut si cognouit, quoniam exactius Medicorum requirit iudicium & curam, aut quia immedicabilis est, dedita opera prætermisit. Nunc Theophrasti verba audiamus.

*Libro de  
strumæ.  
hominis  
qui liber  
fortè nō  
est Hipp.  
De locis  
in hom.*

*Gal. in  
Prorh.  
partic.  
In Conc.*



Ἴλιθοι γίνονται, ὅταν ἡ πνεῦμα ἀλότριον αἰεὶ  
ἢ κεφαλῇ ἔλθῃ, ἢ ὑγρότης αἰετῆωματικῆ, ἢ ἀπὸ  
τῆ βρογχίτιδος ἐκείνης, ὅσον ἢ τῶ οἴνου, ἢ καὶ ἄλλως πρὸς χυλῶ,  
ἢ, τρίτον, ὅταν κινῆ τις κύκλω τῆ κεφαλῆ. ὁ γὰρ  
τόπος ὁ αἰεὶ τῆ ἐγκέφαλον φύσῃ μὲν ὑγρὸς ἐστίν. ὅταν  
δ' ἔλθῃ τὸ πνεῦμα ἀλότριον, βιάζομαι διαδιώμενον  
καὶ αἰετῆς τὰς φλέβας ἀπὸ κύκλω τὸ ὑπάρχον ὑγρὸν. ὥστε βότον πρὸς  
τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τις αἰετῆρας ἐκείνης κύκλω κινῆ τῆ κεφαλῆ. ἔστι  
γὰρ ἀφ' ἧς εἰσθῆναι ἢ ἐπιθεῖν εἶναι τὸ κινῆ, ἔστι οἴον δίνης πρὸς τῆ βρο-  
γχίτιδος ὑγρῶ, μὴ συνεχῆς ομοίως. ἀλλ' ἐν τῇ κινήσει τῆ μὲν ὑπερβάντος,  
ἢ δὲ αἰετῆραντος, τὸ ὑφισταμένον ἀπικρῶον ἴσησι. τὸ δ' ἰστάμενον ἀφ'  
τὸ μὴ ἰσορροπεῖν ομοίως αὐτῇ, ἢ ἀν' ἑνὲν αὐτῇ φέρεται, καὶ τῆ ἱλιθίου ποιῆται

ἢ κατὰ βάλλει πολλάκις. αἴτιον δὲ, τὸ μὴ δύνασθαι τὸ ὑγρὰ ραδίως  
 ἐρέφασθαι, ἢ δινεῖσθαι διὰ τὴν λεχθεῖσαν αἴτιαν, ὅτι ἔστι *Cuexhē*.  
 ὡς πλῆθον γὰρ συμβαῖνον, ὡς ἔστι ἐν τοῖς αἰσίοις τοῖς αἰμοῖς. ἔτι  
 γὰρ αἰθερὰ δύναται δινεῖσθαι διὰ τὴν ὑγρότητα σφάλλεσθαι, τὰ δ' ἐφ' αὐτὰ  
 δύναται, διὰ τὸ μὴ ἔχειν τὸ σφάλλον ὑφιστάμενον, ἐνὸς ὄντος ἢ  
*Cuexhēs*. αἱ μὲν ἔν αἰσίοις σχεδὸν αὐταί, ἢ τοιαῦται τῶ πάσης.

**V**ertigo nascitur, quum vel alienus spiritus in caput ascen- 1.  
 derit, vel humor excrementitius, siue is alicuius alimenti  
 propria vi, vt vini, siue alterius cuiusdam succi vitio genitus  
 fuerit, vel etiam, quod tertium est, quum caput quissiam in  
 gyrum circumegerit. Capitis enim locus naturâ suâ humidus 2.  
 est. Quum autem alienus quidam spiritus eò peruenerit, per  
 venas permeans vim infert, humoremque qui in iis continetur,  
 torquendo, conuertendoque, variè exagitat. Quare idem  
 omnino fit, atque cum aliquis de industria caput in orbem cir-  
 cumducit. Nihil enim interest, an motu cieatur interno an  
 verò externo: cum instar vorticis cuiusdam humoris motio rata  
 & constanti continuatione careat. Verùm cum in omni motu 3.  
 aliquid postremum sit, aliquid etiam primum, id quod subsistit,  
 dum alterum repellit, eius motum sistit: quod verò sistitur,  
 quia parem progressionem non habet, quamcumque viam na-  
 ctum fuerit per eam defertur, atque tum vertiginem inducit,  
 sæpè etiam in terram deiicit. Hoc autem ideò fit, quòd quæ 4.  
 humida sunt faciliè conuerti & inflecti nequeunt, ob eam cau-  
 sam quæ adducta est: nempe quòd coherente & continuata  
 natura carent. Etenim tale quiddam iis contingit quod ouis 5.  
 crudis. Non enim conuerti possunt, quia fusum humorem  
 habent: cocta vero possunt, quia id quod subsistit, Græcè  
 ὑφιστάμενον, vagum & errantem motum non habet, vnito iam  
 & continuo humore. Sunt igitur fortasse tot & tales huius  
 affectus causa.

## COMMENTARIUS.

**I**S non sum qui ex aliorum incommodis mea mihi comparera commoda: & mihi laudem quæram aliorum detrimento. Id ad pessimum & vācōrs hominum genus pertinere ait Charinus adolescens apud Comicum. Agnosco Grangerium fidèlem interpretem, agnosco & concisum breuèmq; Scholiasten. Is sua laude fraudandus non est. Huic fortè vt instauratori non minor laus debetur, quàm primo parenti Theophrasto. Perierat exposititiu hic fœtulus semilacer & mutilus, ni ille subuenisset manūmq; supposuisset. Lacunas multas repleuit, & quasi in vetere ædificio lapsabundo & caduco ruinas reformauit. Id operam sum daturus vt accessione mei laboris ad interpretis & Scholiastæ primos labores, commune quid resultet quod authori vtrique, & mihi laudi ducatur, & pariter Rempub. iuuet & soletur.

Quæri meritò hîc potest quî fiat vt vapor à vino, aut humor alienus vertiginem moueat, cum multifariam cerebrum incalescat ac refrigescat nullo tali oborto symptomate. Sed quod admistio rei alienæ, aut cerebri humectatio & refrigeratio magni momenti sit (cum mens & hominis ratio in bona temperie eius consistat) inde patet quod vapore alimenti statim animans indormiscat, & quasi ligatis sensibus relanguet. Imò mortis adest imago, peregrinæ opinionēs oriuntur: denique hominis prudentia mutatur, & quasi percellitur. Nec mirum si facillè aliquando vertigo contingat. Quòd in alia parte corporis ne naturam quidem moueret aut iritaret, idem in cerebro & membranis eius terrificum quid affert. Sed quis, qualis vapor aut quomodo afficiat non facile est assequi: vt enim cerebro non quouis modo aut pleno, aut humectato, calefacto aut refrigerato sternutatio contingit (alioqui sternutamenti non esset finis) vt antè dictum est, sed si humor aut in flatum versus sit, aut acrimoniæ sit particeps, sic non à quouis humore aut vapore, aut quomodo libet fit vertigo. Idem iam de Epilepsia est dictum. Credibile est non repetendam causam à crasso, frigidòque humore, at potius à tenui, maligno, & à tabo quodam in cerebro ge-

*Terent.  
in An-  
dria.*

*Horum  
demon-  
stratio  
ex lib.  
Hipp. de  
insom-  
niis.*

*Galenus  
hac opi-  
nio est.*

nito. Declarat facilis solutio. Declarat curatio. Nam Epilepticis cauteria adhibentur capiti. An educitur ista materia lenta & crassa? Teter vapor. Serum putre illac effluit, aut malignus quidam spiritus. Præterea consideranda est ratio ipsius subiecti. Sæpè enim in eo cerebrò est *διάθεσις* author reducis paròxyismi. Id enim passim Gal. docet. Hæc imprimitur membranis & ipsi cerebro. Quò pertinet Aëtij locus ex Archigene; multi assiduo vsu hieræ Archigenis Epileptici & melancholici curati sunt, cum nullam excreuissent bilem, sed malos habitus membranarum cerebri exterendo. Ideo parua quantitate dabatur hiera, vt non tam manifesta euacuatione conferret, quàm τὴν Διάθεσιν tollendo. Subdit Aëtius; Melancholici non tam dicendi sunt qui bilem atram excernunt, quàm qui in partibus solidis habent eam constitutionem.

Lib. 4.  
Aphor.  
Quibus  
rigores,  
&c.

Serm. 2.  
tetrabilis  
1.

## T E X T V S.

*Cum vel alienus Spiritus, &c.*

I.

**G**alenus aliàs alienum spiritum ad vertiginem, aliàs humorem requirit. Vertigo fit (ait) mota humiditate cum crasso & vaporoso spiritu. Ac si crassus & nebulosus spiritus non sufficiat. Alio loco, vertiginem facit motus inordinatus vaporosi spiritus qui in partibus circum cerebrum fit. Græcè ἐν τοῖς χολεῖσις καὶ ἐν ἐγκέφαλον. Sæpè in ventriculo colliguntur superflua vnde in cerebrum αἰαθυμῖαισις efferuntur in caput, hinc vertiginis occasio. Illo loco Galenus agnoscit, τὸ πνεῦμα ἀμιῶδες, non τὸ ὑγρὸν, & tamen loquitur de vertigine senum in quibus, si aliàs, excrementa multa colliguntur. Sunt enim parte solida ficci, excrementis humidis. Vnde paulò post quæritur. Cum senum cerebrum sit ficcius quàm fiant vertiginosi? Siccitas enim vertiginem impedit duplicem statuius vertiginem vnam per propriam affectionem cerebri, hæc deterior est, tenebrosa ferè, & præcursor Epilepsiæ, aut Apoplexiæ. Theophrast. addit dysfunctionem ἢ, vel humor *αἰεττωματικὸς*, vel Spiritus. Galen. iungit spiritum cum humore vt dictum est. At spiritus est tenebrosus.

Comm.

Com ad  
Aph 17.  
lib. 6.

& vapor qui comitem habet humiditatem. Apud Gale. nomen *ἄλυσος* sumitur & pro ea vertigine in qua sola est spirituum turbatio & anomalus motus, & pro ea in qua tenebræ obuerfantur. De posteriore agit præsertim Gal. vt de deteriore, & sub qua fortè simplex facilè comprehendi & intelligi queat. Idem fuit fortè Theophrasti institutum. Vt summam dicam causarum vertiginis aliæ sunt procatarticae, aliæ antecedentes, sunt & coniunctæ, vt in aliis morbis. Inter autem procatarticas numerantur circumactus, rotationes, solis æstus, casus, ictus, insolatio: Denique quicquid spiritus aut humores calfacit aut exagitat, id ipsum potest vertiginem inducere: Antecedentes à Theophrasto numerantur. Et pro coniuncta præcipuèque vertiginis causa debet facultati imaginatrici similis species repræsentari iis quæ foris apparent, crapulæ, cruditas, vinum aut immodicum, aut vitiosum. Et id de externis: vt motus inordinatus ipsius spiritus animalis hyperaxin constituit vertiginis. Alienus enim spiritus, vel humor vim affert spiritui proprium motum cursumque currenti. Vnde inæqualitas est in motu, hinc vera nascitur vertigo. Causa coniuncta vel est in cerebro vt inæqualis intemperies, vel in latente viscerum vitio.

## T E X T V S.

2. *Capitis locus natura humidus est.*

*Comm.* **F**undamentum hîc maximum est quod corpus cerebri humidum sit. Miror cur author non dicat absolutè (cum tamen id pronuntiandum esset) cerebrum esse humidum, sed τὸ τόπον περι τὸ ἐγγέφαλον ὑγρὸν εἶναι. Nam locus circa cerebrum siccus & frigidus est, sunt enim ossa & membranæ quæ cum constituunt. Vertiginis autem facilitas ex humiditate cerebri pendet, vt postea dicetur. Cæterùm de cerebro, an sit humidum, & cur ita sit (nec abs re Natura ita fabrefecit & finxit) ex Hippocrate deriuare oportet. Primò in Epistolis & libro de Carnibus, exprimit cerebri *ὕδασιον*, cuius maximè ratio habenda est. Cerebrum sedes est & metropolis frigidi & glutinosi. Quod calefcit primum omnium cum diffunditur pingue fit. Et cerebrum quia minimum pinguedinis, pluri-

plurimum glutinosi habet à calido exuri nequit, &c. Et Hippoc. Insanienti necesse est præ humiditate moueri, cum plus æquo humidius fuerit. Eo commoto nec visus, nec auditus quiescit, sed alia atque alia audit & videt. Fortè id dicit quoniam vulgo dicitur, in sicco prudentia residet. Et motus iste erroris causa est, quia quandiu cerebrum quiescit, homo sapit. Et ea cerebri humiditas hinc ab authore causa est cur homo vertiginosus fiat, nequeuntibus præ humore omnibus partibus cerebri commoueri & conuerti. Humiditas & glutinum quoddam in cerebro & commoda habet sua & incommoda. Vertiginis maxima causa ex eo pendet vt dictum ante, & plenius dicitur. Et cum à bile & pituita cerebrum afficiatur vt Hippocr. docet dum rationem reddit cur homines delirent, ipsúmque cerebrum humidum sit, perspiratu eget. Ideo natura suturas affinxit, & ossa perspirantia dedit: ea alioqui pars afficeretur & corrumpeteretur. Id quod Arist. in Problem. docet: dum quærit cur quibus rari dentes, brevioris sint vitæ: Quoniam os capitis densum est: & cerebrum imbecillius quia minùs perspirat, ideò faciliùs putrescit, vt pote sua natura humidum. Quæ non mouentur, & non exhalant faciliè putrent. Mas diutius viuit quàm foemina futurarum suarum beneficio. Et Hippocr. Caput & lien maximè patent morbis. Ægrotant & ab iis quæ natura insunt, & ab aliis humoribus, & ab externis. Caput supra situm est cauum ac rotundum, & humorem ex reliquo corpore apprehendit, corpus enim vapores omnis generis in caput remittit, & rursum caput relegat, cum non maneat in capite nisi ipsium doleat ait Hippoc. Maximè autem & faciliè ægrotat quia corpus est simile glandulæ, album est & friabile more glandularum ait Hippoc.

*In Epist. Idè lib. de sacro morbo. Quod au verum sit, videndum.*

*In Epist.*

*Proble. 47. lib. 10.*

*4. de morbis. Hippocr. lib. de Gland.*

*Lib. de Gland.*

TEXTVS.

*Verum cum in omni motu, &c.*

3.

**E**X ea demonstratione pendet vertiginis cognitio. Fit enim repercussus & repulsa vaporum aut flatuum alienorum sese cum naturalibus spiritibus & humoribus insinuare conantium, & locos & canales occupare contendentium. Hinc motus fit

*Comm.*

internus, alienus tamen & repercutitur id quod subit tanquam alienum: Et cum repercutitur quia non habet quo se referat, non habet liberas ῥοπαιὲς καὶ περιόδους, quocumque potest se proripit. Sic modo extraordinario cerebri partibus & humoribus motis, periculosa & caduca vertigo oboritur. Constans motio abrumpitur, nec suam habet continuationem.

## T. E. X. T. V. S.

4. *Hoc autem ideo fit, &c.*

Comm.

**I**am diximus quantum conferat humiditas cerebri tanquam ἰτὺ ἐπιδικακῆ ad veram vertiginem. Et cum loquimur de humiditate, audimus & de naturali humiditate cerebri, & de humoribus ipsis. De eo tanquam subiecto, de his tanquam causa materiali. In corpus siccum non tam facile cadit flexibilitas & conuersionis facultas. Corpus humidum fluit, & verti totum non potest, hinc vertiginis occasio. Fit enim διασπορῆς, & interruptio, quæ in corpore rigido & sicco non fit. Et paulò antè degustauimus tantum labris extremis quæstionem de senibus. Hi vertiginosi fiunt. Et tamen cerebrum eorum passum est quandam ἀνάλωσιν per ætatis fluxum & fluxum. Si partes sicciore & internæ & externæ, cur ita vertigine capiuntur. Id enim facit contra fundamentum quod est constitutum. In senibus partium solidarum quædam siccitas est, sed est excrementitia humiditas qua partes rigantur. Nec eo siccitatis venit senum cerebrum ut non mollè sit. Idem fit quidem in senibus quod ante in quibus fieri diximus. Eroditur cerebrum, liquatur, diffluit, dilabitur. Hinc feri putris collectio. Inde dolores, vertigines, & tussis cum serum putre à capite in asperam arteriam delabatur. Sic in senibus est ea putris pituita, calor natius infirmus. Caloris enim infirmitas ad vertigines facit. In senibus multa est cruditas. Et quod maxime notandum est, in eis est μαροσμόςπις, & vasorum & meatuum ἑμπίσις conuientia, collapsus, Hinc vertiginis & apoplexiæ opportunitas. (Galenus Comm. in Aphor. 31. lib. 3. docet & cur senes quidam sint vigiles, alij non. An sint sicci, an humidi: locus est vberimus.) Vnde diximus antè duplicem esse obstructionem attenuatam (per

De senibus.

vasorum conuientiam) & oppilatiuam: verba quidem sunt  
 asperiora, sed efficaciora. Siue sit vera obstructio, siue per  
 collapsum viarum vasorumque, & vertigo & apoplexia & epi-  
 lepsia hinc nascendi occasionem nanciscuntur. Maximè verò  
 graues hi affectus vertigini succedunt ei quæ per proprium  
 affectum cerebri fieri solet. Præsertim si inueterarit. Dia-  
 thesis enim nescio quæ in partem principem inducta est:  
 Talem ad vertiginem non penetrauit Theophrastus, sed  
 ad vulgarem tantum. Sic & ea vertigo & morbus atto-  
 nitus cerebri affectus proprius dicitur morbus attonitus affe-  
 ctus quidem circa voluntariam actionem, qualis in senti-  
 endi actione somnus profundus. Et in Epilepsia conuulsio  
 est eiusmodi qualis in sentiendi functione vigilia præter na-  
 turam, vigilia & conuulsio sunt vt motus vitiosi cerebri, ideó-  
 que partium sigillatim omnium quatenus instrumenta sunt  
 animalia non naturalia. Et in ea vigilia non naturali cere-  
 brum deprauatè agit quia intempestiuè facultatem transfundit  
 ad sensoria externa nullam quietem impertiens. At apoplexia  
 & somnus profundus sunt actionum cerebri quædam quies  
 & cohibitio coërcitióque. Et morbus aut in collo est, aut in  
 spinali medulla, aut in crure, quia laborat neruus motum aut  
 sensum parti transfundere consuetus: Deinde addit Gal:  
 Quæ verò causa sit conuellendæ partis, non est facilè dicere.  
 Hic immodicarum vigiliarum causam, vim & cum conuul-  
 sione conuenientiam spectata: has immoderatas vigilias crudi-  
 tates cerebri, flatus, ac inde vertiginis occasio consequitur.  
 Nam sibilum, tinnitum, suffusionem & pessimum morbi ge-  
 nus vertiginem gignit. Nisi dicas cruditatem cerebri potius  
 somni causam quàm vigiliarum. Et vertigo tam vigilibus  
 quam somniculosis contingit. Vt Epilepsia & acuto sensu præ-  
 ditos, & obtuso corripit. Hæc prolixius paulò vt vertiginem  
 plurius faciamus quàm fieri solet: cum in magnum discrimen  
 nos coniiicere soleat.

## TEXTVS.

5. *Nam quiddam iis contingit quod ouis crudis, &c.*

*Comm.* **C**omparatio de ouo est satis concinna, & apta. Aristo.  
 22 Cteles ita; Oua cruda diuiso ac disperso humore, non ver-  
 22 tuntur quia humor vnitur qui per motum dispergitur. Ideo  
 post motum sedatur per quem humor modo equali quaquauersum se porrigit. Hac comparatione intelligitur vis sessio-  
 nis & motus, non vt de conuersione oui agatur. Nam ouum  
 crudum non benè vertitur, & homò crudus, id est aut vino  
 aut cibo repletus, vertigine corripitur. Sed hæc non sic sunt  
 audienda. Cæterùm seu spiritus crassus vel turbidus spectetur,  
 siue humor instabilis, vt fiat vertigo magna est conturbatio  
 & velut seditio, vt alia præcedant, alia sequantur, alia  
 conuoluantur, alia remeent & reciprocentur, quia spiritus æ-  
 therei obscurantur, meatus offarciuntur, fluxus ac refluxus  
 libèrque motus spirituum impeditur, qui sunt æquales & or-  
 dinati ad ipsius animæ tanquam Reginæ ministerium iussaque  
 exequenda. At natura nil extraordinarium & anomalum,  
 ferre solet. Omnia suis momentis dispensat ac dispungit.  
 Ideo initio dicitur author diræ vertiginis spiritus ἀλλότριος, aut  
 humor. Et quodam loco in Vertigine Galen. ait τὸ ὑγρὸν  
 μετὰ πνεύματος παχέως moueri, non autem dicit τὸ ὑγρὸν ἀπὸ  
 τοῦ πνεύματος κινεῖσθαι. Alio loco ait motum inordinatum au-  
 ctorem esse vertiginis. Non meminit humoris, sed spiritus  
 folius.



Φ' ἂν δὲ συμβαίνει γίνεσθαι τὰ κατ' ἕκαστα αὐτῶν ἐν  
 σπέρματι, ὡς ἐξ ἑαυτῶν ἀνάγειν περιεργάτων. οἷον δὴ οὐ  
 κύκλω περιπατοῦντες ἰλιχισῶσι, καὶ ἐπὶ μάλλον καὶ ὅσα αὐ-  
 ἐλάττω κύκλον θέωσι σφοδρότερον, καὶ εἰ μὲν πολλῶν  
 ἢ μόνοι, καὶ ἐπ' ἀριστερα θέοντες, μάλλον ἢ ἐπὶ δεξιᾶ.  
 καὶ οἱ μακρότατοι δὲ μάλιχα. πάντων γὰρ τέταν, καὶ  
 εἴπι ἄλλο τοῖσιν, ἐν τοῖς ὑπερον εἰρημνοῖς ἀπῆλαι. Εἴ ὅρ γὰρ ὁ  
 ἰλιχίος γίνεσθαι εἴαν τις ἐν τῷ αὐτῷ σφύρη τὴν κεφαλῶν, δὴλον ὡς  
 εἴπις ἐγγὺς τῷ σφύρησι, τάχιστα αὐτῷ καὶ μάλιχα τῶν λοιπῶν ἰλιχισῶν  
 ἐγχεῖται δὲ ὁ ἐν ἐλάττω κύκλω σφύρησι, καὶ ὅσα αὐτῷ γὰρ ἴσον μάλλον.

ἴσως οἱ θεόπτες τῶν ἀεὶ πατῶντων, καὶ οἱ βαρύντες τῶν βαρύντων. γίνονται  
 γὰρ ἐγκληκότες πρὸς τὸ κέντρον, ὡς ὅταν καὶ ἐπὶ τὰ μίσηται  
 τῶν ἐκπίπτει πρὸς μίαν κορυφῆν, ὡς ἀπὸ πέντε, καὶ γίνονται κῆρον, βά-  
 σισι δ' εἰναι τὸ κύκλον. διὸ συμβαίνει καθάπερ ἐν τῷ αὐτῷ σφύρειν τὸ  
 κεφαλῆν, καὶ ὅσα ἂν ἐλάττω κύκλων μᾶλλον, ὄξύτερος γὰρ ὁ κῆρος,  
 καὶ εἰναι ἴσως πλεονάκεις ἐν τῷ τῷ γίνονται καὶ τὸ ἴσως ἄλλοι, καὶ τοῖς  
 μακροτέροις δὲ μᾶλλον, ὅσα ἐγκλείσιν. ἐπιτέρω γὰρ ἐπὶ τὸ κεφα-  
 λῆν ὁ μείζων, τὸ δ' ἐλάττω κορυφῆς. διὸ σχεδὸν ὡς ἐν τῷ αὐτῷ συμ-  
 βαίνει ἴσως ἔχοντα τὸ κεφαλῆν. ἴσως δὲ μάλιστα ὁ ἰλιγῆος. καὶ οἱ ἐπὶ  
 ἀριστερῶν θεόπτες τῶν ἐπὶ δεξιᾷ μᾶλλον ἰλιγῆοσι, ὅτι μᾶλλον ἴσως  
 γίνονται, καὶ ὄξυτερον ποῖσαι γίνονται πρὸς τὸ κύκλον. ἐμβριθέστερα γὰρ  
 ὄντα τὰ δεξιᾷ, πρὸς ἀποβιάζονται μᾶλλον αὐτοῖς ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν πᾶσι  
 ἀριστερῶν, καὶ εἰναι μετὰ πολλῶν γένεσι μᾶλλον καὶ ἴσως ἴσως. πρὸς  
 γὰρ τῷ κύκλῳ περιφορᾷ καὶ ἡ ὅμις αὐτῆ πρὸς ἀβάλλουσα τοῖς γένεσι,  
 καὶ ὡς ἐπὶ ἴσως, τῷ ἐγκεφάλῳ ποῖσαι πᾶσι κῆρον ἴσως καὶ βαρύνων.  
 ἴσως γὰρ τῶν ἐξω ἀπὸ δεξιᾷ καὶ πρὸς τὸ κέντρον ἴσως ἐπὶ καὶ ἐκείτηρον  
 ποῖσαι τὸ ἰλιγῆος, εἰναι ἴσως ἐπὶ κύκλῳ κῆρον τὸ κεφαλῆς, καὶ ἡ ὅμις ὡς  
 βλέπουσα τῷ κύκλῳ κῆρον, ἐξ ἀμφοτέρων εὐλογοῖται ἴσως καὶ μᾶ-  
 λον γίνονται τὸ πάθος.

**V**erum à quibus singula quæ sæpe in questionem vocan- 1.  
 tur fieri contingat, ut do. camus danda nobis est opera.  
 Eius generis sunt hæc. Quid causæ sit cur qui ambulando in  
 orbem feruntur vertigine tententur: item cur eo magis quo mi- 2.  
 nor est orbis, & celeriore cursu voluntur: præterea cur po-  
 tius qui cum multis circumaguntur quam qui soli: & qui ad  
 sinistram deflectunt magis quam qui ad dextram: & qui diu-  
 nissime, omnium maximè in vertiginem incurrunt. Harum  
 enim rerum, & reliquarum id genus, si quæ sunt, causa in  
 iis quæ proximè sequuntur explicanda proponitur. Si enim ver-  
 tigo inuadit si quis caput in orbem torquet, manifestum est  
 eum qui huius instar conuertitur inter ceteros celerrimè maxi-  
 mèque vertigine tentari: proximè verò eum qui angustiore orbe  
 circumagitur, eoque magis, quò celerius. Propterea qui cur- 3.  
 runt, magis quam qui ambulant in vertiginem incurrunt, itémq;

qui festinanter, magis quam qui lente. Currunt enim in centrum inclinantes: quia dum ipsorum longitudines rectè labuntur, in vnum apicem conueniunt, conumque efficiunt, cuius basis est circulus. Quamobrem idem ipsum fit quod vbi caput circumagitur: præcipuè vero quò minor est orbis (conus enim acutus magis est) atque etiam quò celerius talis conuersio æquali temporis interuallo sæpius repetita fuerit: idque quibus procerum magis est corpore, quò magis inclinantur. Qui enim procerum magis est corpore, conus apicem capite propius attingit, adeoque fit vt caput illius cum huius altitudine æquetur. Sic autem vertigo maximè inducitur. Qui verò cursu magis sinistram petunt vertigine magis tentantur quam qui dextram, quia magis fortasse nutant, atque angulum acutum magis describunt, dum in orbem torquentur. Cùm enim dextra partes grauiores sint, magis vrgent, atque in interiorem partem magis propendent, ob sinistrarum infirmitatem. Quinetiam si cum multis cursu ferantur, promptius multò in vertiginem incidunt quam si soli: quoniam corporis in orbem contorsio, aspectus etiam ipse in eos qui currunt coniectus, vnusque ac continuus, in cerebro motum quendam alienum & tumultum excitat. Nam tum ab iis que intro geruntur, tum ab iis que foris adueniunt dispergitur. Itaque quando vtrumque vertiginem inducit, capitis nimirum circumactio, & aspectus in eos qui currunt continenter defixus, consentaneum est maximè ab vtròque hunc affectum creari.

## COMMENTARIUS.

**A**nte de causis conuersionis ἀπὸ τῶν ἐξώδων, & ab internis partibus nunc πρὸς ἑαυτὴν agit cum eo modo aut illo affectum est. Et licet scopus sit authori agere de vertigine quæ fit per consensum (nec enim eam quæ proprio affectu cerebri contingit; quæque est medicæ contemplationis, complectitur) tamen hic ex vertigine quæ fit capite circum-acta; docere vult omnes totius corporis in orbem conuersiones vertiginis autores esse. Et varias formas explicat à motu, à loco breui aut non, à motu in sinistram aut dextram, motu in orbem celeri, tardo à figura, à tempore. In tempore duæ sunt differentiæ diurnitas & celeritas, quanquam celeritas ad motum potius refertur.

Miranda est prorsus diuinæ sapientiæ efficientia & vis inexplicabilis. Nani cum homo sit cælestis, & natura os illi sublime dederit, tamen licet & ei caput sphericam formam habeat, magnaque pars membrorum perfectæ rotunditatis venustate gloriari possit, motus sphericus homini nocet. Ex septem differentiis motus, septimus sphericus qui cæteris præcellit, & qui corporibus cælestibus proprius est, solus homini non conuenit: grauem alioqui vertiginem apoplexiæ diræque mortis prænuntiam incurret. Quæ hæc fatalis conditio, homo à cælis ortus sphericus, in mundo spherico natus sphericam dignitatem in capite & aliquot partibus formâ sortitus, motum eius sphericum imitari non audebit? Casus alioqui præceps, cum nec audiat sæpè, nec videat & quasi extra se sit. Motus directi illi sunt innocentes; sphericus, nocentissimus, maximè si caput (quod quasi corporis cælum est) conuertatur. Et tamen licet motus oculorum ad cælum ut ad originem hominis, sit vertiginis causa, id alia ratione intelligendum est. Defixio & contentio oculorum in rem obiectam, & eorundem in profundum directio vertiginem inducit: sed id ubi immodicum est. At rotatio & circum-actio omnium facillimè vertiginis autor est. Vnde & dirum nomen vertiginis fortem quandam in rebus humanis miseram

indicat. Ut rerum vertigo sit misera & tumultu plena conuerfio, cum omnia circumactu quodam & mixtione rerum peflum dicuntur dari. Et iniquo Vertumnio homines nati dicuntur quorum cogitationes, & confilia sunt varia, instabilia, volucra vt ex iis nil refultet & manet præter fucum & papos. Mirum tamen cur motus ifte orbicularis & vorticofus, tam fit & ominofus & finifter, & aliquid læuum significans cum olim apud facra puluinaria deorum fupplicationes & decernerentur & fierent, idque in orbem quod ifte motus orbicularis fauftior videretur. Imo noftra circularis vita dicebatur vt eius lubricum & inconfantia significaretur, & omnium rerum ad idem punctum conuerfio. Vt rem abfoluamus, Cerebrum & caput funt magni momenti. Ideo antiquitas voluit (id quod figmentis eius innotuit) homines velato capite incedere. Sic enim caput ueneratione & religione aliqua obferuabant, quod in eo effer arx & præfidium ipfius rationis, à quo & per tubos fensus & motus in cæteras partes deriuaretur. Immo natura (fi modo in eo non tam cautæ matris quam incautæ nouerçe vices agat, in ipfa foetus formatione amplum, magnum, & ipfa proportione ceteris membris inæquale fabrefecit. Imò multum fanguinis & fpiritus & humoris mucofi reposuit ac referuauit tanquam in penu quodam, vt habeat quo fe tueri poffit, & vt aliundè non mendicet. Sed ifta fupellex, ifta annona quam cerebrum tanquam arx firma & promus condus referuat, magna mercede & incommodo compenfatur. Nam infans ad lachrymas abiectus; greflus impotens & vilis iacet, capite fcilicet reliquum corpus prægrauante. Vnde huc pertinent duo loci notâ digni, vnus Aphrodifæi, alter fummi Hippocratis. Ille quærit qui fiat vt cætera ab homine animantia ftatim nata vfu pedum à natura concefso progrediantur, homini id boni natura inuidit: Quoniam (ait) bruta calorem natiuum omni ex parte, & in omnem partem parem diffufum habent, plus caloris in capite homines habent: itaque non ante eriguntur & ambulat, quàm æqualiter in omnes corporis partes calor diffundatur. Nifi quis dicat, fi plus caloris in capite, calor autem ad motum faciat quia corpus mobilius reddit, homo prius incedere debet quam belluæ. Craffius effer caput collatum cum reliquo corpore, calidius (ita videtur Alexand. Aphrod.)

Proble.  
106. li. 2

Est etiam

Est etiam multus mucus & crudus humor quo calor hebescit, & hoc modo quasi obruitur.

Alter ex Hippocrate locus cuius intelligentia ad tractatum *Lib. de*  
de vertigine conferet. Ita Hippocrates : Corpus, pueri in *sacro*  
ytero matris repurgatur. Cerebrum, vt & cæteræ partes ef- *morb.*  
floreſcit & purgatur. Id fit vel intra, vel ſuprà vel infrà *cc*  
modum : ſi probè ac moderatè purgetur, nec plus nec minùs *cc*  
deſtuat, huic foetui caput valdè ſanum eſt. Si amplior colli- *cc*  
quatio (*ἀπάτηξις*) à toto corpore fuerit, creſcens foetus mor- *cc*  
boſum caput habebit, & ſonitu plenum, nec ſolem, nec fri- *cc*  
gus tolerabit : Si purgatio non contingat, ſed in cerebro ſpiſ- *cc*  
ſetur & cogatur, foetus pituitoſus erit ino ſi pueris erumpunt  
vlcera, in capite, aut auribus, aut reliquo corpore, ij ſani  
degunt. Alio autem loco motus iſtos ad numerum quendam *Libro de*  
quadragenarium in ytero referri vult. Vnde ita ait ; Qua- *oſtimo-*  
dragenarij primùm in foetibus indicant. Qui primos dies *ſtri par-*  
quadrageſima egerit, effugerit quoque abortum. Nam ſi aliàs, *tu.*  
in primo quadragenario abortus fiunt. Alius eſt quadrage-  
narius in quo circa menſem octauum foetus ægrotant. Tertius  
eſt in quo ſi naſcuntur pueri, affliguntur, ſi eos effugerint  
& exegerint, robuſti ſunt ac ſapientes. Nam & ſplendores  
facilè vident, ſtrepitum audiunt, quod antè facere non po-  
tuerunt, tanquam incrementum habeat hoc tempus ( Græcè  
*ἑπίδοσις*, aliquid aliud ſonat quàm incrementum.) tum iuxta  
alia, tum circa ſapientiam. Maximè verò quod vix rideant  
prius quam quadrageſima dies tranſierint. Nam puerorum  
*αἰδύναμεις ἀμβλυώνοντι ἐν μύξεισι* : lego, *ἐν μύξεισι* : hebetan- *cc*  
tur facultates in mucis, id eſt, in pituitis quibus ſcatet cor- *cc*  
pus, & caput maximè puerorum recens in lucem editorum.  
Deinde addit, *ὃ θάνατος εὖ μὲν ἐλάχεν*, Mors fato quo- *cc*  
dam eis & forte contingit. Quæcumque etiam orta ſunt na-  
turales quaſdam conuerſiones & mutationes certis ſtatibusque  
temporibus fortiuntur. Eſt autem obſeruatione dignum in  
nouem menſibus octo quadragenos conſiderari. Sextus qua-  
dragenarius cadit in octauum menſem, in nonum ſeptimus,  
& incipit octauus quadragenarius. Octo completi quadra-  
genarij ſuperant nouem, menſes. Vnde eodem libro de ſep-  
timeſtri partu vocat natos in ſeptimo quadragenario deci-  
meſtres. De motu orbiculari dictum eſt cur tantoperè offi-

ciat homini cum ad formam circuli quasi sit effectus & formatus. Calor disputationis incendit nos, & plura, quam institutum fuerat, dicta sunt, sed non omnino negligenda.

## T E X T V S.

3. *Ideo qui currunt, &c. currunt in centrum inclinantes, &c.*

## C O M M E N T A R I V S.

**K**ENTPON, centrum, Conus, umbilicus, punctum synonyma sunt. Ac paulò post dicitur de diuisione motus spiritus in rebus leuibus ac grauibus, id quod ad vertiginem inducendam apprimè facit. Graue in medium tendit, leuia ambitum petunt: & ob eam desertionem tumultus excitatur. Nunc de iis qui currunt, & qui festinanter currunt cur facilè vertiginosi fiant, explicat. Ratio in-textu aperta, & in Commentario apertio est. Transit enim à capite ad totum corpus: vt exemplo capitis, cuius conuersio statim vertiginem inducit, de cætero corpore determinet.

4.

## T E X T V S.

*Cum enim dextræ partibus grauiores sint, &c.*

## C O M M E N T A R I V S.

**Q**uestio esse potest an dextræ partes sint grauiores & ponderosiores. Hinc enim elicitur probatio cur qui cursu in sinistram potiùs partem vergunt, vertiginem potiùs sentiant quàm qui in dextram. Illud notum ex Hippocrate;

» Corpora quæ exercentur & partes, magis sunt sanæ, faciliùs  
 » crescunt & senium faciliùs ferunt. Vnde Celsus, Corpora  
 » quæ exercentur faciliùs curantur. Eiusmodi sunt partes dextræ: præsertim de dextris hominibus, non de his qui sola sinistra vtuntur. At maxima pars hominum dextræ est. Ex Hippocratis sententia dextræ partes sunt calidiores, efficaciores, sinistrae sunt frigidiores, ideo ponderosiores. Et in

lib. 3. libris de morbis cum de sectione purulentorum agit Hippoc.

ait, Optandum esse ut pus sit potius sinistra quam dextra parte. Morbi partium dextrarum sunt fortiores quam sinistrarum. Ac si dicat Hippocr. Cum fortiores sint dextræ partes non tam facile de sanitatis præsidio repelluntur quam sinistrae: ideo cum semel laborant, morbos fortiores experiuntur. Item Hippoc. Magnam vim in corpore habet mamma dextra, oculus dexter. Dextra sunt calidiora, vegetiora, agilia: sinistra inualida, imbecilla. Vnde etiam nomen Sinistri aliquid ominosum significat & sinistrum. Sic Theophrastus debuit dicere partes dextras esse fortiores, sed non grauiore. Id quod validum est vrget, trahit & rapit secum imbecillum. Nec prætereundum id quod Aristoteles scribit de partibus dextris: Reddit rationem cur facilius somnus obrepat accubitu in dextrum latus, quam in sinistrum. Somnus, ait, est priuatio quædam motus, & necesse est partes eas quiescere quarum moueri interest. Sunt autem dextræ, cum earum maximè sit motus. Et cum decumbimus in dextras, initium resurgendi quasi detinetur ac obligatur. Plinius verò ait frequentiora esse insomnia Vere & Autumno, & supino magis decubitu. Et eibi celerius coquuntur, dextræ lateris incubitu, difficilius in supinis. Plura eò loci vide.

2. Epid.

Probl. 5  
lib. 6.Plin. c. 4.  
lib. 18.

## T E X T V S.

*Quin & si cum multis cursu ferantur, facilius vertigine capiuntur.*

## C O M M E N T A R I V S.

**Q**VI cum aliis currunt, & circum-aguntur, per se vertiginosi fiunt, & ob obiectum aliorum, quorum, dum conuertuntur, species nostros oculos afficit; & inde ad imaginandi facultatem transfunditur. Tamen obiciet quis. Cum aliquis solus circumagitur minor est circulus quam cum aliis vertitur, orbis enim maior est. Ergo cum solus agitur, facilius vertigine capiatur. Respondendum. Si quis solus conuoluitur & agitur, se quam breuissimè versat, facile fiet vertiginosus, per adductam paulò antè rationem de minore circulo: sed si cum cum sit solus se dilatat & circum-actum

extendit, à vertigine vacuus erit. Accedit quòd qui cum aliis circum-agitur facilè præ aspectu aliorum conuersorum, afficitur. Id paulò post illustrabit exemplo nauigiorum agitatorum.



ΤΙ δὲ ἀφ' ἧς ὄψεως κίνησιν ἰλιγίαν Συμβαίνει, φανερόν ἐκ πολλῶν. ὅτε γὰρ πλείοντες ἴσθιον καὶ μάλλον ἰλιγίωσιν, ὅταν ἐμβλέπωσι τοῖς κύμασι, καὶ τῇ τῆς ὄλων ἀφρων κινήσει. διὸ καὶ ἐγκαλύπτουσι τὰ εὐλαβόμενοι, καὶ οἱ τὰ ἀώρατα, καὶ τὰς προχῆρας θεωροῦντες, καὶ Συμπεφέροντες τ' ὄψιν, καὶ οὐκ οὐδὲν. Συμβαίνει γὰρ κινημένην κύκλω τ' ὄψιν κινεῖν τὰ ἐντός, καὶ ἀεράθει ἀνομάτως. ἰλιγίωσι δὲ καὶ οἱ τὰ ὑψηλά, καὶ τὰ μεγάλα, καὶ σπότομα σποβλέποντες, ἀφ' ἧς τὸ Συμβαίνει μακρὰν ἀποτεινομένην σείατο καὶ κραδαίνεσθαι τ' ὄψιν, σειομένῳ δ' ἔπος, καὶ κινημένῳ ἀεράθειν καὶ κινεῖν τὰ ἐντός. ἀναβλέπωσι δὲ καὶ Συμβαίνει ἔτο, ἀφ' ἧς τὸ μὴ ἀποτεινεῖν μακρὰν, ἀλλ' ἀποτέμεσθαι ἐν τῷ φωτί. γίνεσθαι δ' ἰλιγίος καὶ ὅταν εἰς τὸτο βλέπωσι Συμεχῆς, καὶ ἐπατεύζωσι. διὸ καὶ ἐπαπορεύεται ἀφ' ἧς τίποτε κινημένης κύκλω τ' ὄψεως, καὶ ἡρεμίας, Συμβαίνει τὸ αὐτὸ πάθος. ἀποποι γὰρ τὸ αὐτὸ ὑπὸ τῆς ἐναντίας. αἴτιον δὲ ἔστι μὲν ἐν τῇ κυκλοφορίᾳ τὸ εἰρημένον, τὸ δ' ἐν τῇ ἐπιτάσει, καὶ τὸ ἀφεισμοῦ, διότι τὰ ἐν τῷ κινεῖσθαι σωζόμενα ἢ στασις δίστασι, καὶ ἢ στασις τ' ὄψεως, διάστασις ἐνός μοίρι, ἀλλὰ τὰ Συμεχῆ ἐν τῷ ἐκκεφάλῳ δίσταται. διίστάμενα δὲ καὶ χωρίζόμενα τὰ βαρέα, καὶ ἀβαρύνει, καὶ ποιεῖ τ' ἰλιγίον. τὰ γὰρ πεφυκότα κινεῖσθαι τὴν δὲ τ' κίνησιν, ἄλλως τε καὶ Συμμένει διὰ ταύτην, εἰ δὲ μὴ χαθάρῃ Ηεράκλειδος φησι, καὶ ὁ Κικελόν, δίσταται κινέμενα. εἶπε δ' ἂν καὶ τῇ κυκλοφορίᾳ τὸ αὐτὸ τὸτο ἀπαδιδόται. δίσταται γὰρ ἢ δίνη. τὰ δὲ βαρέα καὶ κῆφα δέον ἅμα εἶναι, τὰ μὲν εἰς μέσση ἀγροῦ, τὰ δ' εἰς τὸ ἐσχατον. ποιεῖ δὲ καὶ τὸ κύσθην ἰλιγίος διὰ τὸτο. χωρίζεται γὰρ τὰ βαρέα, καὶ ἐλαφρά, καὶ ἀνω, καὶ δὲ χέτω. δεῖ δ' ἅμα εἶναι, κατὰ τὸ ἐλέγχι.

**A**ccidere autem ob aspectus motionem ut omnia circum- 1.  
 ferri videantur, ex multis rebus perspici licet. Nam &  
 qui navigant multò celerius vertigine tentantur, cum ad flu-  
 ctus, aut astrorum motus, oculos conuertunt. Quare fa-  
 ciem oboluunt qui id formidant. Quinetiam qui res pensi-  
 les, aut turbines, dum circumaguntur, intuentur, aut ocu-  
 lorum aciem contorquent, celerrimè in vertiginem incidunt.  
 Fit enim ut aspectus dum in orbem torquetur, quæ intrò sunt  
 commoueat, & inæqualiter perturbet. Præterea qui res altas,  
 aut magnas, aut abruptas spectant, vertigine tentantur, 2.  
 quia aspectum in longum extentum quassari, & vibrari con-  
 tingit: sic autem quassatum & commotum, eorum quæ  
 intrò sunt perturbationem asferre. Fis autem qui sursum  
 oculos attollunt idem non accidit, quia non longè se profert  
 aspectus, sed in ipso lumine intercipitur. Fit etiam ver-  
 tigo quum in rem eandem oculos continenter intentos &  
 infixos habent. Quo circa dubitatur etiam qui fiat ut cum 3.  
 aspectus in orbem circumque fertur, cumque quiescit, idem  
 affectus excitetur. Absurdum enim videtur ex contrariis ali-  
 quid quod vnum idemque sit, produci. Verùm eius quod  
 per motum qui in orbem fit vsuuenit ea est ratio, quæ ante  
 adducta fuit: eius autem quod est intentissimo intuitu &  
 continuo nascitur, statuenda est, quòd quæcumque motu sese 4.  
 tuentur quies disiungit, ac quies quidem aspectus, quando  
 vnius partis disiunctio est, reliqua quæ in cerebro coniuncta  
 & continuata sunt disiungit. Cum autem grauia disiu- 5.  
 cta, quodammodo distracta fuerint, grauitatem inferunt, ver-  
 tiginemque pariunt. Quæ enim ita à natura comparata sunt,  
 ut eodem motu moueantur, huius præsertim opera vnita &  
 coniuncta manent: sin minùs, ut inquit Heraclitus, atque  
 Cyceon, dum mouentur disiunguntur. Fuerit etiam fortasse

in corporis motu in orbem facto eiusdem rei efficienda vis. Disiungit enim circum-actio. Grauia autem & leuia simul esse conuenit, ita quidem ut illa ad medium ducant, hac autem extremas partes appetant. Capitis etiam in terram inclinatio eandem ob causam vertiginem facit. Grauia enim & leuia dispergit, hac quidem sursum, illa autem deorsum. Ista autem simul esse oportet, ut dictum est.

## TEXTVS.

*Accidere autem ob aspectus motionem, &c.*

## COMMENTARIUS.

**D**emonstrat cur qui in turba circum-aguntur facilius vertigine corripiantur, dum alius alium circum-agi videt. Id enim ad motum aspectus refertur. Cæterum vnum est notandum (ut post docebitur cum de ebriis & purgatis, & ægris vertiginosis dicitur) quod sanis post multos circuitus vertigo contingit, ægris ob vnicam in gyrum conuersionem. Item accidit cum quis videt aliquid conuolui: quia spiritus visiuus intentus iis quæ circumuoluuntur, vnâ cum iis rotatur, falsoque putat omnia circum-agi.

2.

## TEXTVS.

*Præterea qui res altas, aut magnas, aut abruptas spectant, vertiginosi sunt: Paulo infra,*

*Iis qui sursum oculos tollunt idem non accidit.*

## COMMENTARIUS.

**M**irum est quod hic author dicat ex elatis sursum oculis vertiginem non accidere, si alta, aut magna, aut prærupta elato oculo aspiciuntur, statim contingit vertigo, quia quasi vibratur & quassatur aspectus. Nam vulgò videmus, si vel aliquantum caput doleat aut graue sit, aut si quis è somno repentè excitetur, statim capi vertigine si sursum ocu-

los sustulerit. Longè enim se profert aspectus, nec intercipitur vt putat Theophrastus fortè ex Platone qui igneos radios ex oculo effluere putat, qui concurrunt in medium lumine illustratum, & cum radio solari. Pari enim celeritate istum radium cum radio solis efferri credidit Plato. Dicit quis aliud esse simpliciter attollere oculos (nec enim tam prompta vertiginis occasio est) aliud intueri res magnas, aut altas, aut præruptas. Vnde hîc ait author in nauigiis eos facilius vertigine capi qui ad astrorum motus oculos conuertunt.

## T E X T V S.

*Fit vertigo cum in rem eandem oculos continenter defixos habent, &c.* 3.

## C O M M E N T A R I V S.

A Vthor quæstionem sicè non prætereundam proponit. Si motus vertiginem inducit iis conditionibus quæ dictæ sunt, quies spiritum moderans cursúmque temperans à vertigine vindicabit. Vnde postea dicit per sessionem quietiores reddi spiritus, qui dum assurgitur, turbulento motu cidentur. Dicimus duplicem, vnam absolutè vt quæ motui opponitur, & qua spiritus reficiuntur motúmque naturalem seruant, & ἀειδύς. Altera est quies quæ consistit in absoluta cessatione à motu cum pertinaci oculorum in rem aliquam defixione & intentione. Et ea quies vertiginem inducit. Et hac distinctione obscuritas huius loci discutitur. Notum quippe est spiritus motu suo naturali & ordinato conseruari. At quies immoderata vt quæ fit in summa attentione & fixatione oculorum in rem aliquam διάτασιν diuisionem quandam affert. Sic ἑλπίς διάτασιν affert. Nam ἑλπίς ἢ ὄψος est causa ἑλπίος, humorū & spirituum: & ὀπίσις humorū & spirituum διάτασιν causa est quia quæ grauias sunt deferuntur à leuioribus, id est, humores, fortè & cerebrum ipsum à spiritibus. Nam in œconomia cerebri & spiritus & humores, & cerebrum ipsum suos motus infitos & genuinos habent: quorum perturbatio grauium morborum causa est. Id quod Hippocrates & Galenus quodammodo declarant dum explicant morbos qui consequun

tur ἐμπιξιν, humorum & spirituum ἀποπλήψις, vtitur etiam  
iis verbis, τῶν πᾶν χυμῶν. De quo nomine τῶν πᾶν, si Deus  
permiserit plura dicemus.

## TEXTVS.

4. *Quies aspectus disiungit, &c.*

## COMMENTARIUS.

Li. 2. de  
Diata.

**D**icat quis. An tantopere nocet quies aspectus intentis  
in rem obiectam oculis? Nam etiam in ea quiete mo-  
tus est, actio, vnde assidua cogitatio occaecare creditur ab-  
ducto intro visu. Et Hippoc. ait quosdam esse labores na-  
turales, alios violentos. Naturales sunt, labor visus, auditus,  
vocis, curarum. Visus quidem talis vis est. Anima in id  
quod videtur mouetur & calefcit, calefacta verò euacuata hu-  
miditate siccatur. Idem de auditu, idem de cura. Hic vi-  
des in animi intentione quietem non esse, sed motum quen-  
dam, calefactionem & humiditatis consumptionem. Paulò  
antè monuimus quæstionem quæ fiat vt & motus & quies ver-  
tiginem inducat. Duplex à nobis quies est proposita & ex-  
plicata. Vnde nunc quæri potest an ob intentionem oculo-  
rum in obiectum pertinaciorum motus spirituum corrumpatur  
& diuidatur per quandam stationem, & quasi congelationem,  
(id autem vertiginis causa est quia tollitur τὸ συνεχές) vel  
quia humores currunt ad vertiginem mouendam potè deserti  
à spiritibus. Ad vertiginem enim maximè facit corruptio  
motus spirituum. At in ea obstinata intentione spiritus qui-  
dem affluunt & stant, & humores vt grauiiores aliam quan-  
dam κράσιον habent: & à mobilioribus spiritibus relinquun-  
tur. Eam κράσιον, quàm διάκρasiον inducere diximus sequun-  
tur graues morbi, vt paulò antè dictum est. Fieri enim dixi-  
mus humorum σφύνωσιν καὶ πῆξιον. Id fit maximè in obstru-  
ctione, repletionem & diremptu spirituum ab humoribus dum  
partes & humores non illustrantur à spiritu, qui est ὄργανον hu-  
morum. Sed aliter atque aliter fit in obstructione, aut ple-  
nitudine summa, vt aliter in motu circulari, aliter in quiete  
per oculi peruicacem attentionem, vnde aut spiritus interci-  
piuntur,

piuntur, aut inæqualiter mouentur, vnde pars languet non afflata suo spiritu: Et humores non habent suam ἀναπνοήν, vt vocat Hippocrates.

## TEXTVS.

*Cum autem grauia disiuncta, & quodammodo distracta fuerint, &c.* 5.

## COMMENTARIVS.

**H**IC ad grauitatem refugit, quod quæ sunt grauia si distrahantur à leuibus, & contra, fit vertigo. Naturâ cerebrum graue, spiritus tenues, ætherei & ob elaborationem exactam, splendidiores & lucidiores tenuioresque, quàm & vitales & animales. Sunt instrumenta actionum. At cerebrum multis arteriis intertextum est, & ni spiritus multos haberet, iners & ignauum maneret. Hi porrò habent suos ratos & constantes motus, & vias peruias. Si motus hic intercidatur, vertigo, si viæ obstruuntur, vertigo aut quid deterius, si graue deseritur à leui, ob eam derelictionem vertigo contingit. Vbi quis attentius aliquid intuetur, spiritum alibi quasi occupatum ad se traducit, & in quiete continet, suum natium spiritus motum non seruat, deseruntur humores & torpidi manent, imo cerebrum ipsum ipsum graue & brutum deseritur. Itaque fit dissociatio & diremptio quædam dum graue à leui derelinguuntur. Et quod notandum, ista desertio non modo contingit in ista acuta intentione oculi in obiectum, sed etiam in motu ipso circulari (cuius causam ad motum inordinatum spiritus animalis retulimus.) Vnde Theophrastus ita ait, fuerit etiam fortasse in motu circulari eiusdem rei efficiendæ vis. Id est, disiunctio quædam leuium & grauium. Nam circum-actio disiungit (grauia autem & leuia simul esse debent) vt grauia ad medium ducant, leuia partes extremas appetant. Inclinatio etiam capitis fit etiam grauibus à leuibus disiunctis. Et sic ferè omnis vertigo eam agnoscit causam. Nam paulò antè vertiginem fieri diximus interciso motu spiritus animalis subeunte vapore tetro, aut ob humorem, item ob obstructionem. Nunquid in his duo-

bus est etiam desertio grauium & leuium? Sic potentissima est ea causa vbique ferè locum habens. Et antè diximus humiditatem & cerebri & humorum causam esse potentem, cur homo fiat vertiginosus, corpore humido nequeunte facilè conuerti (vt de ouo facilè constat) eadem humiditas causa quæ est, iuncta grauitate, cur facilè sese mutuo deserant leuia & grauia, licet cerebrum constet ex grauibus & leuibus admirabili quadam moderatione & proportione. Et ni cohæserint duo ista, vertigo adest. In re autem humida & graui (quale est cerebrum) non ita ritè cohærent. Vnde videmus à solo vapore etiam vertiginem oriri. Interrumpitur motus spiritus, & fit repercussus quidam ob alienum spiritum fur-tim summissum. Et quod facit nimia humiditas in vertigine vna, id facit grauitas in altera, quia vna pars mouetur, altera non. Est ita diuisio & continuitatis solutio.

## T E X T V S.

6. *Disiungit enim circum-actio, &c.*

## C O M M E N T A R I V S.

**Q**VÆ motum spirituum diuidunt, ea vertiginem creant. Circumactio motum diuidit, item vapor infernè sursum summissus, aut in cerebro genitus, dum torquet spiritum aut repercutit. Ergo teter vapor & circumactus vertiginem facit. Maximè verò id fit quia grauia à leuibus deseruntur. Pars vna cerebri post aliam mouetur quia molle & humidum: & cohæsiō vniōque cuertitur. Et vapor vorticem quendam in carotidibus tumultuans diuidit eo modo quo circum-actus, & facit intus quod circum-actus foris, & interna est causa vertiginis.

## TEXTVS.

*Gravia autem & leuia simul esse conuenit : ita quidem vt 7.  
grauia ad medium ducant, leuia extremas partes appetant.*

## COMMENTARIVS.

**P**otentissima causa vertiginis grauium & leuium diremptio. Nam quæ coniuncta ad actionis perfectionem valent, disiuncta eandem peruertunt. Ob mollitudinem cerebri pars post alteram mouetur, vnde propensio ad vertiginem. Sed cum graue natura ad medium tendat, spiritus ob mobilitatem alio inclinent maximè verò ad circumferentiam, hinc cadendi occasio desertione & diuulsione leuium & grauium. Dum omnia ritè aguntur in corpore grauium & leuium est coitus & mutuus consensus : si contra fit, vertigo nascitur : dicat quis. Si spiritus vt leues facilè se alio referant & naturali motu aut sursum euolent, aut circumferentiam appetant, grauia sint immobilia aut medium petant : vbique est occasio vertiginis, & homo ferè deberet esse vertiginosus. Est enim semper ea lucta & diffimilitudo motuum naturalium.

❖❖❖❖ ΟΙΕΙ δὲ καὶ ἄλλη τις ἐκαστώσις, ὡς δοκεῖ, τὸν ἰλιγγόν,  
❖❖❖❖ Π οῖον ἢ ἐκιδεία, καὶ πληρώσεως. ἢ μὲν γὰρ ἔνδεια ζω-  
❖❖❖❖ τηξιν, ἢ δὲ πλησμονή, ἀείψωσιν ἐποίουν, ὡσεὶ πλήρης  
❖❖❖❖ γίνεσθαι τὸς πόρους. αἰεῖσαι γὰρ αὐτὴ κεκαβαίνει καὶ διέσσει  
❖❖❖❖ τοῖς ἀειδόδοις, ὡσὲρ ἔστιν ὁ ἰλιγγός. ἔπειτα καὶ αἰμεθαί καὶ αἰ-  
❖❖❖❖ φαρμακεῖαι, καὶ ὅσα ἄλλα τέτοις ποδαπλήσια, ἀφ' ὧν τὸτο ποιεῖ τὸς  
❖❖❖❖ ἰλιγγός. ὅθεν καὶ τὸ σημεῖόν τις ἐπὶ ἀμφοῖν κοινὸν λαμβάνουσι. ὅταν  
❖❖❖❖ γὰρ μὴ δύνηται τις τὸς φρωτῆρας ἢ δοκῆς ἀειθμεῖν, τὸν μὲν ἔπειτα κε-  
❖❖❖❖ καθάραται, τὸν δὲ μεθύειν φασί. ἢ ὑγρότης ἢ ἀλλοτρία γὰρ ἐμπε-  
❖❖❖❖ πακυῖα, ποιεῖ τὴν ταραχὴν. διὸ καὶ ἐφ' ὅσων ἄλλων συμβαίνει πνεύμα-  
❖❖❖❖ τος ἢ ὑγρότητος γίνεσθαι τὸ πλήθος, ἢ καὶ τῶν ὑπαρχόντων διάσσειν,  
❖❖❖❖ ἀπὸ πάντων συμβαίνει ἔπειτα τὸ πάθος. αἰετὰ μὲν δὲ, μᾶλλον ἢ κεθι-  
❖❖❖❖ ζοῖται ἰλιγγίωσιν, ὅτι ἡρεμέντων ζωῖσαι τὸ ὑγρὸν ἐν τῇ κεφαλῇ  
❖❖❖❖ πλέον, ὅταν δὲ κινῶνται, σφαλερὸν γίνεσθαι καὶ εἰς ἐν μόρον θρόον ἄγον,  
❖❖❖❖ ποιεῖ τὸν ἰλιγγόν.

1. **V**ertiginem inducere etiam videtur altera quadam contrarietas, qualis est ea quae inter famem & satietatem intercedit. Fames enim colliquationem, satietas autem excrementorum colluuiem inuehit: ita ut meatus corporis propterea impleantur. Hac enim, quum viam sibi parauit, descendit, & circuitionibus quibusdam fertur: quod efficit ut vertigo inuadat. Nam & crapula, & medicamenta aluum ducentia, & quaecunque horum similia sunt, eandem ob causam vertiginem pariunt. Inde fit, ut amborum signum quoddam commune habeatur. Cum enim nequit aliquis tigna & tabulas tignis instratas numerare, alterum quidem nondum purgatum aiunt, alterum verò crapula nondum liberatum. Siquidem humor alienus in caput irruens perturbationem affert. Quare à quibuscumque spiritus aut humoris multitudinem congregari accidit, aut eorum quae in corpore sunt disjunctionem fieri, ab iis hunc affectum excitari consentaneum est. Qui autem assurgunt, magis quàm qui sedent vertigine tentantur, quia in quiescentibus humor capitis vnitus manet, cum verò mouentur, instabilis est, atque in partem vnam confertim traductus vertiginem parit.
- 2.
- 3.

## TEXTVS.

- I. *Vertiginem inducere videtur, &c.*

## COMMENTARIUS.

**N**ON parum refert ad curationem scire an vertigo sit à repletionem, an ab inanitione. Si illinc est, euacuantia conferunt, si hinc, adiectione potius vtendum est. Cum agitantur humores à medicamento, vertigo adest. Si supra modum euacuantur, vertigo. Initio febrium, vertigo à co-

pia & meatuum obstructione, sub finem aut desinit, aut adest ab imbecillitate. Viperinarum carniū vsus in Elephante prodest, sed donec vertigo inducatur, eōsque comeduntur: eaque vertigo purgatione non eget. Qui de carne viperina scribunt Authores duo annotant, vnum quod si coctæ fuerint visum clariorem reddunt, alterum, per cutim corpus repurgant & faciunt quoddam eximium. Et si caro in corij duritiem coaluit, decidit deperitque *οσρακόδερμα*. Vertigo oboriens est quasi signum & meta sufficientis vsus pastillorum de Tiro, eaque fit quia exactius cerebrum repurgatur, eoque exquisitioris fit sensus, & vix vlla aëris aut vaporum fallaciter subrepentium incommoda ferre potest. Imò seipso fit imbecillius, & visum clarum reddit, quia proprietate occulta deſœcat cerebrum.

## TEXTVS.

*Fames enim colliquationem, &c.*

## COMMENTARIVS.

**I**nediæ non tam vertiginosos reddunt ob repletionem quandam ventriculorum quam ob colliquationem quandam quæ ex euentu replet. Et in longa inedia partes quasi fatiscunt & dilabuntur vnde videmus in obsidionibus vrbium, in defectu ciborum corpora fame liquata, aliàs planè extabescere & macerari macràque reddi: aliàs intumescere fufis & liquatis car-

Plin. ex  
Platon.  
cap. 24.  
lib. 22.

nibus. In lassitudine & siti homo ad iram pronus est. Et ea animæ asperitas benigno succo temperatur: lenit transitum spiritus & molliores facit meatus ne scindant euntem & redeuntem. Cæterùm duo facit genera eorum qui caligine & vertigine capiuntur, vnum ebriorum, alterum eorum qui medicamento purgantur. Neutri trabes laquearium numerare possunt præ spirituum agitatione & impedimento. Discussa ebrietate, & peracta medicamenti actione easdem numerant. Repressi enim sunt vapores. Ad eas rationes vnum addam ad vertiginis *ὑπαραξιν* apprimè faciens. Nempè quod initio febrium, præsertim à copia crudorum humorum, natarum vertigines & temporum pulsus contingunt. Ad crisin id du-

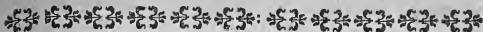
rat, donec natura coxerit humores & secreuerit purum ab impuro. Licet corpus imbecillius reddatur per purgationes, tamen vertigines tolluntur, corpore ad temperamentum reducto. Et ante dictum est sanis post circuitus multos vertiginem accidere, sed ægris eandem contingere vnica in gyrum conuersione.

## TEXTVS.

3. *Qui assurgunt, &c.*

## COMMENTARIUS.

**V**ertigo non tam præhendit motos quàm quietos. Quòd pertinet fortè locus de Epilepsia ex Platone quæ fit cum pituita atræ bili iuncta diuinas capitis periodos & orbes, & illapsa fuerit & infestauerit. Et vt in somno mitior est, sic cum vigilantes præhenderit diutius vrget. Et licet aliquando quietis in lecto omnia circumagi videantur; tamen facilius motis accidit. Quòd motus coniungit, quies nimia diuidere videtur, vnde fit vertigo in exacta animi in rem attentione & oculorum defixione contumaci. Quòd etiam quies vnit, diuidit motus. Vnde vertiginosi quidam dum quiescunt desinunt esse tales & mouentur, rursus vertiginosi fiunt. Sic motum & quietem oportet distinguere, alioqui facilis erit in errorem lapsus. Attèxenda est & hæc quæstio; An in ea vertigine quam contentio animi & oculorum intentio inducit, quia fit ob quietem eam diuisio leuium & grauium, an sit spiritus animalis motus inordinatus, in quo demum essentiam vertiginis consistere diximus. Hæc enim simul stare non videntur, vt sit quies & spirituum diremptione modò, modo leuium & grauium diuisione, motus inordinatus. Qui si non est, nec vertigo esse potest. Sed hæc ad eos qui res exactiùs expendunt & examinant.



A P P E N D I X  
D E P L E X V R E T I F O R M I ,

¶ *de corpore quod in Cerebro.*

¶ *αλοειδές dicitur.*



VONIAM diximus primariam vertiginem affecto cerebro multò deteriorem ea quæ fit ex consensu ( quam posteriorem Theophrastus descripsit ) in ea fuit maximè laborandum. Si intemperies calida in cerebro, liquationem facit; humores acriusculos reddit, extenuat & quasi in feruorem & furorem agit : Si frigida cruditatem parit, inde prouentum crassorum vaporum, vt in viridi ligno ardente; qui per arterias in anteriores ventriculos cerebri repentes & exitu prohibiti, vt in clibano circumaguntur, & turbulentos motus conciant. Id fit in eo corpore quod *αλοειδές* dicitur, concameratum & fornicatum. Est autem corpus durum tribus vt arculis constatum medium Cerebri ventriculum sustinens fit ex indurata Cerebri substantia, incipit à fine corporis callosi quod *πλοειδές* dicunt, fornici simile est ne medius ventriculus concidat. At in marcore cerebri & consumptione quam Hippocr. vocat *επάλωσις*, quis dubitat quin illud corpus labet. Hinc vertigo, hinc Apoplexia, sed est plexus retiformis considerandus. Auctores enim dicunt vertiginis causam proximam tenuem ac calidum vaporem per arterias in cerebri ventres repentem qui in plexu retiformi humores exagitant, sensus & motus turbulentos ciet. Nec sufficit esse tenuem & calidum spiritum, Galen. & Theophr. humiditatem nescio quam requirit & spiritum crassum & caliginosum. Vnde Ebrij fiunt vertiginosi ob eos vapores crassos illustribus spiritibus officientes. Et vbi calida est intemperies cum aliqua partium adiacentium intemperie frigida, prouentusque humoris inæqualiter præparati, hinc fit facillè fuligo, nubes, vnde motus æstuans & turbulentus, inde vertigo. Diximus

enim tum maximè oriri cum & cerebrum inæqualiter affectum est, & materia inæqualiter affecta, comptum, ornatumque naturæ & caloris efficientiam non naçta. Vbi enim infirmior calor est & crudus succus, hinc vertiginis occasio. Cæterùm humor & spiritus è genere sunt fluentium. His motis corpus commouetur. Diximus ante maximè austrina constitutione ob-fumos & humores caliginosos cum affectum nasci. Et humorem excrementitium ad eam concurrere generandam, & ex Galen. fieri mota humiditate cum crasso spiritu, qui natura debet esse limpidus & illustris. Id in suffusione patet. Vis enim luminosa oculi à crasso vapore præstringitur & hebetatur. Spiritus primò impellit. Humor stabilis non est. Et quia suo termino non continetur, spiritum aut sequitur, aut anteuertit. Mirus est locus apud Hippocr. De incommodis aut commodis spiritus corporei aut non corporei, id est, ætherei non corporei, & cum carne & sanguine magnum commercium non habentis, vnde plexus retiformis à natura fabricatus est vt exactè elaboretur spiritus animalis repurgata omni fæce & terrena substantia. Et iste spiritus ita exactus ad sapientiam facit non habens  $\mu\acute{\iota}\xi\upsilon\nu$ , & communionem cum corpore. Homo enim prudentior est & exquisitior, spiritu summè elaborato vt quicquid impurum & corporeum extrahatur eo modo quo in arte chymica puræ & synceræ substantiæ exquiruntur. Quæ Hippocr. sententia mirum quid habet: Purat enim aërem qui per nares attrahitur (quía qualis aër tales & spiritus) ad sapientiam plurimum conferre. Nam (vt ait) cum cerebrum ad se aërem attraxerit in seipsum, primùm ad ipsum allicitur: deinde ad reliquum corpus aër dispergitur, & in cerebro suum vigorem relinquit, & quicquid prudentiæ ac sapientiæ habet. Si in corpus primùm perueniret, post ad cerebrum relinqueret in carnibus & venis prudentiam ac iudicium, & ad cerebrum calidus perueniret, non purus, sed mixto humore à carne & venis, non syncerus. Itaque dico cerebrum esse interpretem & internuntium intelligentiæ si sanum fuerit. Ad eius autem sanitatem facit aër limpidus & purus. Quod autem aër qui recens attrahitur aliud quid habeat quàm cum aut refringitur, aut incalescit in corpore; id ipsum declarat Aphrodisæus quærens cur præciso aut consumpto gargareone homo

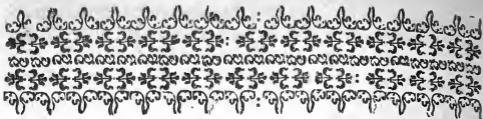
*Lib. de morbo sacro.*

*Locus hic licet aliquid noui dicat non tam requirit interpr. acrem quàm eam & benenolum.*

ne homo tabescat. Quia integro gargareone aër retinetur & paulùm incalescit, nec suo frigore præditus pulmonem subit, quod in malis ducitur.

Diximus ergo de plexu retiformi in quo spiritus retentus & sanguis conficitur. Fit autem ex multiplici complicatione arteriæ caroticæ ad basin cerebri. Sub crassa meninge fit iste contextus & complicatio. In spatio enim largo Natura velut thalamum instrauit huic arteriarum contextui qui in mortuis (collapsis vasis vix percipitur) vt semini per multos gyros, & lacti per vasa multa patet via, vt per moram fiat elaboratio. Et quia à corde ad cerebrum breue est iter ( quia intendit spiritum vitalem elaborare) natura supplet istum plexum vt labyrinthum, vt spiritus hîc elaboretur antequam in ventriculos inducatur.

De corpore concamerato seu fornice paulò antè dictum. Nunc addam vnum. Cùm ab imbecillo calore flatus gignitur præfente humido: si spiritus exitum non habet more flammæ in fornace in gyrum vertitur. Id fit in cerebrò, & iuuat id capitis figura rotunda (hinc cœlum capitis vocatur) item ventriculorum cerebri concameratio quam facit corpus *καλοειδής*. Et cum vapor ad superiorem fornix, vt alicuius fornacis partem fertur rectâ, nec altius ferri potest, reflectitur & in orbem agitur, vt cū exhalatio fumida sursum tendit (quia nubes præcludunt viam, in latus fertur & flatum creat. Ex eo Theoph. demonstrationem vertiginum deriuauit: Siue enim motus internus, vt ab interna causa, siue externus, ab externa vt à motu rerum rotatarum, motus continuus interrumpitur, Demonstratio Theophrasti ea est. In omni motu aliquid est primum, aliquid postremum. Id quod subsistit dum alterum repercutit, motum eius præuertit & repellendo sistit. Id quod sistitur quia suo progressu & continuo motu caret, quamcumque viam nanciscitur, per eam defertur, & tunc vertiginem inducit. Magni autem momenti est vapor alienigenus. Docet somnus in quo vapor blandus sensus illigat, & quasi mortuo similem hominem reddit. Imo quasi prudentiam tollit aut suspendit potius Hippocratis est argumentum. Quid faciat teter vapor cum blandus & mitis tantopere efficiat & officiat? Denique ne nimium scribendo, & sensus & oculos intendendo, vertiginosifiamus, scribendi finem faciamus.



# I N D E X

## V O C V M R E R V M, E T M E- morabilium quæ in hoc libello Theophrasti De Vertigine continentur.

### A



Bsurdum videtur contraria eadem producere.	29	Caput est microcosmi cælum.	41
Aditus, editus, in- clinationes Græc. <i>πειροδι &amp; ροται.</i>	2	Catarrhus.	11
Aër ad sapientiam confert.	40	Causæ vertiginis. procatarticae antecedentes & coniunctæ.	2. 4. 12. 16 alia 33. 34. 35. 36. 37. 38 39. 40. 41
Affectus Cerebri affines. tres sunt.	10 19	Cauteria Epilepticis necessaria.	15
Affectus vertiginis unde rationes & causæ.	22	Cephalalgia.	12
Angelica & pæonia.	10	Cerebri diuini orbis. 2 affectus. 7 <i>Σύγκρισις.</i> 16 substantia marcor, seu <i>αυάλωσις.</i> 39 Græc. <i>εργηδός.</i> 23	
Apoplexia.	12. 19. 39	Cerebro humido pleno quare non sternuimus.	9
Aphrodisiæ quæstiones optimæ. 24. 40		Cerebrum naturâ humidum. eius nobilitas.	16 24
Argentum à pari. à contrario effectu.	8 31	quare attrahit aërem. senum, labores naturales.	40 32
Ars chymica synceram & puram substantiam extrahit.	40	à quibus afficitur. constat grauibus & leuibus.	33 34
Attonitus morbus.	19	Cœctio quâdo fit, necessaria increas- sando sit, omnia lenit.	10. 11
Austrina constitutio vertiginem parit.	40	Comparationes. 2. 3. 20 & seq. Consideratio subiecti.	15

### C

Calculi causa.	8
Calor quibus obruitur.	25
Capitis affectus unde. locus humidus.	12 13
dolores eiusdem quare. eiusdem circumactio.	17 22

Contentio oculorum in obiectum parit vertiginem.	23
etiam contraria.	36
Conuulsio. 19. causa. ib.	
Conuulsionis & rigoris materia. 7. 10. Epilepticæ.	ibid.

# INDEX R E R V M.

<i>Coqueluche.</i>	11	Imaginatrix facultas.	
Corpus <i>Jaemonstic.</i>	41	Inclinatio capitis.	33
Coryza.	11	Inedia longa & fames vertiginem	
Crapulæ effectus.	36	inducunt.	37
Crisis.	37	Intemperies calida & frigida.	39
Cruditus Cerebri somnum parit.	19	Intentionis oculi effectus.	33
Crudus humor.	11	Interpres facultatum animæ quis!	

## D

<b>D</b> emonstratio Vertiginum.	41
Dentium affectus.	8
Definitio vertiginis.	5
Dextræ partes sinistris fortiores & generosiores.	27
Diatheſis cerebri.	15
Differentia vertiginis.	38

## E

<b>E</b> Brj vertiginosi.	39
Echus ſive ſoni varietas.	12
Epilepſia. 2. 19 eiufdem effectus cauſæ & differentiæ. 6. 7. 8. 11	

## F

<b>F</b> acultas ſenſus duplex.	3
Febris ſymptoma.	36
Flatuum cauſa.	10
Fœtus generatio, tempora.	25

## G

<b>G</b> Rangerij laus.	14
-------------------------	----

## H

<b>H</b> eracliti & Cyceonis opinio de motu.	29
Hieræ effectus.	15
Hippocratis ſententiæ admirabiles & veræ.	26

Homo Cœleſtis, qui inter cætera animãtia caput vt cælũ habet rotũdũ ad Deũ omnia dirigens.	23
Humiditas quid & quotuplex. 9. 18	
Humorum diſtinctio & raptus. 8. 9	
Hydrops pulmonis.	7
Hypochondriaci.	5

## I

<b>I</b> maginatio.	16
3. & 4	

	40	Iſidori opinio.	5
--	----	-----------------	---

## L

<b>L</b> æue, graue.			35
Lien & caput maximè patent morbis.			17

## M

<b>M</b> As longi fati, breuis verò fœmina.			17
Melancholici.			15
Memoria duplex.			3
Mortis imago.			14
Morbus in via.			6
Motus ſphæricus quibus conuenit, directi ſunt innocentes, aliquid primum, aliquid poſtremũ; rerum rotatarum motus.			23. 39. 41

## N

<b>N</b> atura cur futuras, oſſa tubercula & poros dedit.			17
Naturæ mirus thalamus in generatione ſpirituum & ſanguinis.			41
Nautæ potius quam Aſtronomi ſunt vertiginofi.			31

## O

<b>O</b> bſtructio morbus in via, quotuplex eiufdẽ cauſæ. 5. 7. 11. 18			18
Oculorum motus cœleſtis eſt iuſdẽ clauſis imaginatio fortior.			6. 23
Oeconomia cerebri.			31
Oues ſunt Epilepticæ.			7

## P

<b>P</b> ars princeps cerebrum.			19
veneranda.			24
Phantaſia quid, & quot compre-			

# INDEX RERVM.

hendit.	3	natura, officium. 2. 4. 15. 30. 31.
Pituita falsa, acida	11	33. 39. 40. 41
Plexus retiformis.	39. 40	Sternutamentum quid, causa, effectus, utilitas. 8. 9. 10. 11. 14
Pompholyges quid.	9	Sudor per σύνθεσιν. 8
Primarius affectus <i>αρωματισθαι</i> .	8	Symptomata vertiginis. 2
Prudentia & dementia in quibus qualitatibus sunt.	17	Symptomatum causa. 7
Puerorum facultates læsæ.	25	Synonyma. 26
Purgationis effectus.	38	
Putredo & eius causa.	10. 17	

**Q**

Questiones de Vertigine. 5. 6. 14. 15. 17. 18. 21. 22. 23. 26. 37. 38
Quies & motus causa & effectus. 31. 41

**R**

Rationes & exempla vertiginis. 30. 37
Religionis mos in sacris. 24
Ceremoniæ. ibid.
Repletionis & inanitionis effectus. 36

**S**

Semen it per multos gyros. 41
Senes quales. 18
Sensuum generatio. facultates. 6. 32
Serum <i>υδρ</i> Hippoc. 8
Signum vertiginis. 37
Sinistrum & dextrum quid. 27
Sitis & lassitudo iræ causa. 37
Somnus quid ex Plin. 27
quomodo decumbendum. ibid.
Spiritus quotuplex, causa effectus;

**T**

Tabum. 7. & 8
Tussis vnde. 7
Temporis differentia. 5

**V**

Vapor, blandus, teter, differentia, effectus causa. 11. 16. 34. 41
Vehiculum humorum, <i>ὄργανον</i> est spiritus. 32
Ventres Cerebri facillimè flatibus replentur. 10
Vertigo quid, & vnde an morbus, an symptoma. 12. 3. 12. 15. 38
Vertiginis causa, genera ortus, differentie, effectus. 2. 3. 5. 7. 11. 12. 13. 15. 17. 18. 19. 20. 21. 23. 28. 29. 30. 31. 34. 37
Vertiginosi quinam. 38
Vertiginosi inter se differunt. 22
Vertummi homines qui. 24
Visio deprauatur in vertigine. 3
Visus & motus. 6
Viperinæ carnis annotatio. 37
Vita hominum Circularis vnde dicta. 24
Vnde rotatio ægris appareat. 4

FINIS.